

Brüssel, 12.12.2022
C(2022) 9343 final

KOMISJONI TEATIS

Suunised lairibavõrkude jaoks antava riigiabi kohta

SISUKORD

1.	SISSEJUHATUS.....	3
2.	KOHALDAMISALA, MÕISTED JA LAIRIBAVÕRKUDE LIIGID.....	5
2.1	Kohaldamisala.....	5
2.2	Mõisted.....	6
2.3	Lairibavõrkude liigid.....	7
2.3.1	Ülikiire juurdepääsu püsivõrgud	8
2.3.2	Mobiilside juurdepääsuvõrgud	8
2.3.3	Tagasiühenduse võrgud	9
3.	KOKKUSOBIVUSE HINDAMINE VASTAVALT ALUSLEPINGU ARTIKLI 106 LÕIKELE 2	9
4.	SISETURUGA KOKKUSOBIVUSE HINDAMINE VASTAVALT ALUSLEPINGU ARTIKLI 107 LÕIKE 3 PUNKTILE C	11
5.	ABI LAIRIBAVÕRKUDE KASUTUSELEVÕTMISEKS.....	13
5.1	Esimene tingimus: majandustegevuse arengu soodustamine	13
5.1.1	Võrgud kui majandustegevuse soodustajad	13
5.1.2	Ergutav mõju	13
5.1.3	Vastavus liidu õiguse muudele sätetele.....	14
5.2	Teine tingimus: abi ei tohi mõjutada ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega.....	14
5.2.1	Abi positiivne mõju	14
5.2.2	Vajadus riigi sekkumiseks.....	14
5.2.3	Abi kui poliitikavahendi asjakohasus	24
5.2.4	Abi proportsionaalsus	27
5.2.5	Abi läbipaistvus, aruandlus ja järelevalve	37
5.3	Negatiivne mõju konkurentsile ja kaubandusele.....	37
5.4	Abi positiivse mõju ning konkurentsile ja kaubandusele avalduva negatiivse mõju võrdlemine	37
6.	KASUTUSELEVÕTMIST EDENDAVATE MEETMETE KOKKUSOBIVUSE HINDAMINE.....	38
6.1	Sotsiaalkvootid.....	39
6.2	Ühendamisvautserid	40
6.2.1	Esimene tingimus: majandustegevuse arengu soodustamine	40
6.2.2	Teine tingimus: abi ei tohi mõjutada ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega ...	41
7.	LÄBIPAISTVUS, ARUANDLUS, JÄRELEVALVE.....	42
7.1	Läbipaistvus.....	42
7.2	Aruandlus	43
7.3	Järelevalve	43

8.	JÄRELHINDAMISE KAVA	43
9.	LÕPPSÄTTED	45

KOMISJONI TEATIS

Suunised lairibavõrkude jaoks antava riigiabi kohta

1. SISSEJUHATUS

1. Ühenduvus on üks digipöörde põhilisi elemente. See on strateegilise tähtsusega liidu kõigi majandussektorite kasvu ja innovatsiooni ning sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse seisukohast.
2. Liit on seadnud kaugeleulatuvad ühenduvuse eesmärgid teatistes gigabitiühiskonna kohta,¹ teatistes „Euroopa digituleviku kujundamine“,² Euroopa digikompassi teatistes³ ja oma ettepanekus võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega luuakse 2030. aasta poliitikaprogramm „Tee digikümnendisse“⁴ (edaspidi „digikümnendi poliitikaprogrammi ettepanek“).
3. Teatistes gigabitiühiskonna kohta seadis komisjon 2025. aastaks järgmised ühenduvuse eesmärgid: a) kõigil liidu majapidamistel nii maa- kui ka linnapiirkondades peaks olema internetiühendus allalaadimiskiirusega vähemalt 100 Mbit/s, mida saab suurendada kiiruseni 1 Gbit/s; b) sotsiaalmajanduslikele keskustele (nagu intensiivselt digilahendusi kasutavad ettevõtted, koolid, haiglad ja haldusasutused) peaks olema tagatud üles- ja allalaadimiskiirus vähemalt 1 Gbit/s; c) kõigis linnapiirkondades ja peamistel transporditeedel peaks olema alaline 5G-levi⁵.
4. Teatistes Euroopa digituleviku kujundamise kohta on selgitatud, et mõiste „100 Mbit/s, mida saab suurendada gigabiti kiiruseni“ vastab komisjoni eeldusele, et aja möödudes vajavad majapidamised üha enam kiirust 1 Gbit/s⁶.
5. Digikompassi teatistes on seatud ühenduvuse eesmärk, et 2030. aastaks peaksid kõik liidu kodumajapidamised olema kaetud gigabitivõrguga⁷ ja kõik asustatud piirkonnad 5G-võrguga⁸. Digikümnendi poliitikaprogrammi ettepanekus on rõhutatud, et „[ü]hiskond vajab üha suuremat üles- ja allalaadimiskiirust. 2030. aastaks peaksid gigabitivõrgud olema mõistlikel tingimustel kättesaadavad kõigile, kes sellist kiirust vajavad või soovivad“⁹.

¹ Komisjoni 14. septembri 2016. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ühenduvus konkurentsivõimelise digitaalse ühtse turu jaoks – Euroopa gigabitiühiskonna poole“ (COM(2016) 587 final).

² Komisjoni 19. veebruari 2020. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa digituleviku kujundamine“ (COM(2020) 67 final).

³ Komisjoni 9. märtsi 2021. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Digikompass 2030: Euroopa tee digikümnendil“ (COM(2021) 118 final).

⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega luuakse 2030. aasta poliitikaprogramm „Tee digikümnendisse“ (COM(2021) 574 final, 2021/0293(COD)).

⁵ Gigabitiühiskonda käsitleva teatise 3. jagu.

⁶ Teatise „Euroopa digituleviku kujundamine“ joonealune märkus 3.

⁷ Arenduse praeguses etapis suudavad allalaadimiskiirust 1 Gbit/s pakkuda valguskaabelühendus koju, valguskaabelühendus hooneni ja tõhusad kaablivõrgud (vähemalt DOCSIS 3.1).

⁸ Digikompassi teatise punkt 3.2.

⁹ Digikümnendi poliitikaprogrammi ettepaneku põhjendus 7.

6. Et saavutada liidu 2025. ja 2030. aasta eesmärgid, on vaja piisavaid investeeringuid. Sellised investeeringud tulevad peamiselt erainvestoritelt ja neid võidakse vajaduse korral täiendada riigi vahenditest kooskõlas riigiabi eeskirjadega.
7. COVID-19 pandeemia näitas, kui olulised on tõhusad elektroonilise side võrgud inimestele, ettevõtetele ja avaliku sektori asutustele. 27. mail 2020 esitas komisjon ettepaneku ulatusliku taastekava „NextGenerationEU“¹⁰ kohta, et leevendada pandeemia majanduslikku ja sotsiaalset mõju. Selle kava juurde kuulub Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/241¹¹ loodud taaste- ja vastupidavusrahastu. Üks taaste- ja vastupidavusrahastu põhiprioriteete on toetada digipööret, võttes ühenduvusmeetmeid, mille eesmärk on eelkõige ületada digilõhe linna- ja maapiirkondade vahel ning kõrvaldada turutõrked, mis on seotud toimivate võrkude kasutuselevõtuga. Kooskõlas määrusega (EL) 2021/241 peab iga liikmesriik kasutama vähemalt 20 % eraldatud vahenditest digipööret edendavateks meetmeteks.
8. Samuti võivad elektroonilise side võrgud aidata saavutada kestlikkuseesmärke. Ilma ühiskonna põhjaliku digipöördeta pole võimalik saavutada ELi 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärki, mis on sätestatud Euroopa rohelises kokkuleppes¹² ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/1119¹³. Üks liidu digipöörde kesketest osadest on selliste turvaliste ja tõhusate elektroonilise side võrkude arendamine, mis aitavad oluliselt kaasa liidu peamiste keskkonnanäesmärkide saavutamisele. Samal ajal tuleb muuta elektroonilise side võrgud kestlikumaks ning energia- ja ressursitõhusamaks.
9. Elektroonilise side valdkonnas on toimunud põhjalik liberaliseerimine ja selle suhtes kohaldatakse nüüd valdkondlikku reguleerimist. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2018/1972¹⁴ on loodud elektroonilist sidet reguleeriv raamistik.
10. Konkurentsipoliitikal ja eelkõige riigiabi eeskirjadel on oluline roll digistrateegia eesmärkide täitmisel ning kooskõlastatud strateegia väljatöötamisel ühenduvusse investeerimiseks. Riigiabi kontrolli eesmärk lairibavaldkonnas on tagada, et riigiabi tulemusel saavutataks lairibaiühenduse laialdasem kättesaadavus ja kasutamine võrreldes olukorraga, kus riik ei sekku, toetades samal ajal kvaliteetsemaid ja taskukohasemaid teenuseid ning konkurentsi soodustavaid investeeringuid. Igasuguse riigipoolse sekkumise puhul tuleks nii palju kui võimalik piirata erainvesteeringute väljatõrjumise, äriinvesteeringute stiimulite kõrvaldamise ja lõppkokkuvõttes konkurentsi moonutamise riski, mis on vastuolus ühiste huvidega.

¹⁰ Komisjoni 27. mai 2020. aasta teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa võimalus: parandame vead ja teeme ettevalmistusi järgmise põlvkonna jaoks“ (COM(2020) 456 final).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17). Vt ka nõukogu 14. detsembri 2020. aasta määrus (EL) 2020/2094, millega luuakse Euroopa Liidu taasterahastu COVID-19 kriisi järgse taastumise toetuseks (ELT L 433I, 22.12.2020, lk 23).

¹² Komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa roheline kokkulepe“ (COM(2019) 640 final).

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimaneutraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus) (ELT L 243, 9.7.2021, lk 1).

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik (uuesti sõnastatud) (ELT L 321, 17.12.2018, lk 36).

11. 2020. aastal algatas komisjon 2013. aasta lairibasuuniste¹⁵ hindamise, et teha kindlaks, kas suunised täidavad endiselt oma eesmärgi. Tulemused¹⁶ näitasid, et kuigi põhimõtteliselt on eeskirjad toiminud tõhusalt, on siiski vaja mõningaid sihipäraseid kohandusi, et võtta arvesse hiljutist turu ja tehnoloogia arengut ning seadusandlikke muudatusi ja praeguseid prioriteete¹⁷.

2. KOHALDAMISALA, MÕISTED JA LAIRIBAVÕRKUDE LIIGID

2.1 Kohaldamisala

12. Selleks et riigiabi ei moonutaks põhjendamatult või ähvardaks moonutada konkurentsi siseturul ega mõjutaks märkimisväärselt liikmesriikidevahelist kaubandust, on Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „alusleping“) artikli 107 lõikes 1 sätestatud põhimõte, et riigiabi on keelatud. Teataval juhul võib sellist abi pidada siiski aluslepingu artikli 107 lõigete 2 ja 3 alusel siseturuga kokkusobivaks.
13. Liikmesriigid peavad vastavalt aluslepingu artikli 108 lõikele 3 teatama riigiabi andmise kavast, välja arvatud juhul, kui abi liik on aluslepingu artikli 109 kohaselt teatamisnõudest vabastatud¹⁸.
14. Käesolevates suunistes esitatakse juhised selle kohta, kuidas komisjon hindab aluslepingu artikli 106 lõike 2, artikli 107 lõike 2 punkti a ja artikli 107 lõike 3 punkti c ja alusel püsi- ja mobiilside lairibavõrkude ja -teenuste kasutuselevõtuks ja kasutamiseks antava riigiabi kokkusobivust siseturuga.
15. Riigi sekkumine, mis ei vasta ühele aluslepingu artikli 107 lõikes 1 sätestatud tingimustest, ei kujuta endast riigiabi. Seega ei kohaldata selle suhtes kokkusobivuse hindamist, mis on sätestatud käesolevates suunistes.
16. Eelkõige ei kujuta endast riigiabi liidu rahalised vahendid, mida haldavad keskselt liidu institutsioonid, asutused, ühissettevõtted või muud organid ja mis ei ole otseselt ega kaudselt liikmesriikide kontrolli all¹⁹.
17. Abi lairibavõrkude ja -teenuste kasutuselevõtuks ja kasutamiseks ei tohi anda raskustes olevatele ettevõtjatele, nagu need on määratletud komisjoni suunistes raskustes olevate mittefinantsettevõtjate päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta²⁰.

¹⁵ Komisjoni 26. jaanuari 2013. aasta teatis „ELi suunised riigiabieeskirjade kohaldamiseks seoses lairibavõrkude kiire kasutuselevõtuga“ (ELT C 25, 26.1.2013, lk 1).

¹⁶ Vt komisjoni talituste 7. juuli 2021. aasta töödokument hindamise tulemuste kohta (SWD(2021) 195 (final)).

¹⁷ Vt 7. juuli 2021. aasta komisjoni talituste töödokument „Lairibataristu kasutuselevõttu käsitlevate riigiabieeskirjade hindamise kommenteeritud kokkuvõte“ (SWD(2021) 194 final).

¹⁸ Näiteks komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.6.2014, lk 1).

¹⁹ Nagu rahalised vahendid, mis on antud kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määrusega (EL) 2021/1153, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1316/2013 ja (EL) nr 283/2014 (ELT L 249, 14.7.2021, lk 38).

²⁰ Komisjoni teatise „Suunised raskustes olevate mittefinantsettevõtjate päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta“ punkt 2.2 (ELT C 249, 31.7.2014, lk 1).

18. Kui komisjon hindab abi ettevõtjale, kellele ta on oma eelneva otsuse alusel, millega abi tunnistati ebaseaduslikuks ja siseturuga kokkusobimatuks, esitanud seni täitmata korralduse abi tagasimaksmiseks, võtab ta arvesse tagasimaksmata abisummat²¹.

2.2 Mõisted

19. Käesolevates suunistes kasutatakse järgmisi mõisteid:
- a) „lairibavõrk“ – direktiivi (EL) 2018/1972 artikli 2 lõikes 1 määratletud elektroonilise side võrk, millega pakutakse elektroonilise lairibaside teenuseid (edaspidi „lairibateenused“);
 - b) „juurdepääsuvõrk“ – lairibavõrgu segment, mis ühendab tagasiühenduse võrku lõppkasutaja hoone või seadmetega;
 - c) „püsiside juurdepääsuvõrk“ – lairibavõrk, millega pakutakse lõppkasutajatele andmeedastusteenuseid kindlaksmääratud kohas, kasutades mitmesuguseid tehnoloogialahendusi, sealhulgas kaabelühendust, digitaalseid abonendiliine, optilisi kiude ja traadita ühendust;
 - d) „ülikiire juurdepääsu püsivõrk“ – püsiside juurdepääsuvõrk, millega pakutakse lairibateenuseid allalaadimiskiirusega vähemalt 100 Mbit/s (edaspidi „ülikiired püsivõrgu lairibateenused“);
 - e) „mobiilside juurdepääsuvõrk“ – traadita side võrk, millega tagatakse lõppkasutajatele ühenduvus võrguga kaetud piirkonna kõigis kohtades, tuginedes ühele või mitmele rahvusvahelise mobiilside tehnoloogia (International Mobile Telecommunications, edaspidi „IMT“) standardile;
 - f) „tagasiühenduse võrk“ – lairibavõrgu osa, mis ühendab tuumikvõrku ja juurdepääsuvõrku. See on võrgu osa, kuhu on koondatud kõikide lõppkasutajate liiklus;
 - g) „tuumikvõrk“ – põhivõrk, mis ühendab eri geograafiliste alade või piirkondade tagasiühenduse võrke;
 - h) „aktiivne võrk“ – lairibavõrk, millel on aktiivsed komponendid (nagu transponderid, ruuterid ja kommutaatorid, aktiivantennid) ning passiivsed komponendid (nagu kaablikanaliseerimine, postid, mastid, pimekiud, jaotuskapid ja juurdepääsuluugid);
 - i) „taristu“ – aktiivsete komponentideta lairibavõrk, mis koosneb tavaliselt Euroopa Liidu Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/61/EL²² artikli 2 lõike 2 teises punktis määratletud füüsilisest taristust ja kaablitest (sealhulgas pimekiud ja vaskaablid);

²¹ Vt kohtuotsus, 13. september 1995, TWD vs. komisjon, liidetud kohtuasjad T-244/93 ja T-486/93, ECLI:EU:T:1995:160, punkt 56. Vt ka komisjoni teatis ebaseadusliku ja siseturuga kokkusobimatu riigiabi tagasinõudmise kohta (ELT C 247, 23.7.2019, lk 1).

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/61/EL kiire elektroonilise side võrkude kasutuselevõtukulude vähendamise meetmete kohta (ELT L 155, 23.5.2014, lk 1).

- j) „tipptund“ – ajavahemik päevas, mis kestab enamasti ühe tunni ja millal võrk töötab tavaliselt täiskoormusel;
- k) „tipptunnitingimused“ – võrgu eeldatavad töötingimused tipptunnil;
- l) „läbitud hooned“ – lõppkasutajate hooned, kus operaator saab lõppkasutajate taotluse korral ja nelja nädala jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast hakata pakkuma lairibateenuseid (olenemata sellest, kas kõnealused hooned on juba võrguga ühendatud või mitte). Tasu, mille eest operaator neid lairibateenuseid lõppkasutajate hoonetes osutama hakkab, ei tohi sel juhul ületada tavapäraseid liitumistasusid. See tähendab, et see ei tohi sisaldada lisa- või erandlikke kulusid võrreldes üldise äritavaga ning igal juhul ei tohi see ületada asjaomases liikmesriigis tavaliselt küsitavat tasu. Selle hinna peab kindlaks määrama riigi pädev asutus;
- m) „asjakohane ajavahemik“ – ajavahemik, mida kasutatakse erasektori kavandatud investeeringute kontrolliks ja mis vastab liikmesriigi hinnangulisele ajakavale kavandatud riiklikult rahastatud võrgu kasutuselevõtmiseks; see ajavahemik kestab alates kavandatavat riigi sekkumist käsitleva avaliku konsultatsiooni avaldamisest kuni võrgu käitamise alguseni, täpsemalt kuni hulgi- või jaemüügiteenuste osutamise alguseni riiklikult rahastatud võrgus. Arvesse võetav asjakohane ajavahemik ei saa olla lühem kui kaks aastat;
- n) „üleehitamine“ – teatavas piirkonnas riiklikult rahastatud võrgu kasutuselevõtmine lisaks ühele või mitmele olemasolevale võrgule;
- o) „väljatõrjumine“ – riigi sekkumise majanduslik mõju, mis pärsib, takistab või vähendab erasektori investeeringuid või need isegi täielikult kõrvaldab. Väljatõrjumine võib toimuda näiteks siis, kui erainvestorid näevad, et nende varasema või kavandatud investeeringu kasumlikkus väheneb alternatiivsele investeeringule riigiabi andmise tagajärjel, mistõttu nad võivad otsustada oma investeeringuid vähendada, need katkestada või neid muuta, lahkuda üldse turult või otsustada uuele turule või uude geograafilisse piirkonda mitte siseneda;
- p) „hüppeline muutus“ – riiklikult rahastatud võrkudega saavutatud märkimisväärne edasimineku, millega kaasnevad olulised uued investeeringud lairibavõrkudesse ja märkimisväärsed uued võimalused turul lairibateenuste kättesaadavuse, läbilaskevõime, kiiruse või võrgu muude asjakohaste omaduste ja konkurentsi vallas;
- q) „digilõhe“ – erinevus piisavatele lairibateenustele juurdepääsuga ja ilma selleta alade või piirkondade vahel.

2.3 Lairibavõrkude liigid

20. Riigiabi hindamise eesmärgil tehakse käesolevates suunistes vahet ülikiire juurdepääsu püsivõrkude, mobiilside juurdepääsuvõrkude ja tagasiühenduse võrkude vahel, mida on täiendavalt kirjeldatud punktides 2.3.1, 2.3.2 ja 2.3.3. Mõisteid „ülikiire juurdepääsu püsivõrgud“ ja „mobiilside juurdepääsuvõrgud“ ning vastavalt „püsivõrgud“ ja „mobiilsidevõrgud“ kasutatakse samas tähenduses. Kõigi

käesolevates suunistes mainitud kiiruste puhul on mõeldud kiirusi tipptunnitingimustel.

2.3.1 Ülikiire juurdepääsu püsivõrgud

21. Tehnoloogia arengu praeguses etapis on olemas eri liiki ülikiire juurdepääsu püsivõrke, sealhulgas a) kiudoptilised võrgud (FTTx)²³ ja b) täiustatud ajakohastatud kaablivõrgud, mille puhul rakendatakse vähemalt DOCSIS 3.0 standardit²⁴. Samuti võib ülikiirete püsivõrgu lairibateenuste pakkumine olla võimalik traadita juurdepääsu püsivõrkudega²⁵ ja satelliitvõrkudega²⁶.

2.3.2 Mobiilside juurdepääsuvõrgud

22. Turu ja tehnoloogia arengu praeguses etapis kasutatakse samal ajal mitme põlvkonna mobiilsidetechnoloogiat²⁷.

²³ FTTx hõlmab mitmesuguseid võrguliike, nagu valguskaabelühendus hooneni (FFTB), valguskaabelühendus koju (FTTH), valguskaabelühendus valduseni (FTTP) ja valguskaabelühendus jaotuskapini (FTTC). FTTC-võrkudega on aga võimalik ülikiireid püsivõrgu teenuseid pakkuda üksnes juhul, kui teatud pikkusega liinidel kasutatakse vektordust (tehnoloogia, mis parandab VDSL-i (väga kiire digitaalne abonendiliin) toimimist).

²⁴ DOCSIS – *Data Over Cable Service Interface Specification*. See on üleilmselt tunnustatud telekommunikatsiooni standard, mille alusel on välja töötatud ja esitatud mitu põlvkonda spetsifikatsioone (DOCSIS 1.0, DOCSIS 1.1, DOCSIS 2.0, DOCSIS 3.0, DOCSIS 3.1 jne). Praeguses turuolukorras on välja töötatud DOCSIS 4.0 spetsifikatsioonid.

²⁵ Näiteks traadita juurdepääsu püsivõrgud, mis põhinevad 5G-tehnoloogial, ja võimalik, et ka muu traadita tehnoloogia, mis hõlmab raadiokohtvõrkudel põhinevaid lahendusi, eelkõige järgmise põlvkonna WiFi (WiFi6).

²⁶ Satelliittehnoloogia lahendusi kasutatakse praegu mõnikord äärepoolsetes või isoleeritud piirkondades olukordades, kus nendega on võimalik tagada piisavad püsivõrgu lairibateenused. Tulevikus muutuvad eeldatavalt kättesaadavaks täiustatud satelliidid (sh väga suure jõudlusega satelliidid), millega on võimalik lairibateenuste kvaliteeti märkimisväärselt parandada ja pakkuda ülikiiret ühendust. Samuti on satelliitidel oma osa teenuste osutamisel avaliku sektori asutustele. Ette valmistatakse mitut madala orbiidiga satelliitide kogumit, mis peaksid vähendama latentsusaega.

²⁷ Kõik mobiilse lairibaühenduse süsteemid (2G, 3G, 4G ja 5G) põhinevad Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu rahvusvahelise mobiilside (IMT) standarditel. IMT-standardid on kiirete mobiilsidevõrgu lairibateenuste spetsifikatsioonid ja nõuded, mis tuginevad tehnoloogia arengule asjakohasel ajavahemikul. Mobiilsidevõrke täiendatakse järk-järgult uute standardite kohaste funktsioonide ja võimalustega. Teenusekvaliteeti mõjutavad oluliselt ka kasutatavate eri leviomadustega sagedusalade arv ja liik. Näiteks 5G-teenuste puhul kindlaks määratud kolme teedrajava sagedusala puhul arvestatakse praegu, et 700 MHz sobib paremini suurte alade ja siseruumide katmiseks; sagedusala 3,6 GHz (3,4–3,8 GHz) iseloomustab suur läbilaskevõime, aga väiksem ulatus kui sagedusala 700 MHz, ning sagedusala 26 GHz (24,25–27,5 GHz) võetakse tõenäoliselt kasutusele kuumkohtade loomiseks väga suure nõudlusega väikestes alades, näiteks transpordikeskustes, meelelahutuspaikades, tööstusaladel ja jaemüügikohtades või maapiirkondades põhimaanteed ja raudteede ääres, ning seda ei kasutata suurte alade katmiseks. Ka uute mobiilsidepõlvkondade puhul võidakse kasutada sagedusalasid, mis kasutati algselt varasemate põlvkondade puhul.

23. Iga uus mobiilsidepõlvkond võetakse üldjuhul kasutusele järk-järgult²⁸. Praeguses etapis võetakse mõnel pool Euroopa Liidus jätkuvalt kasutusele 4G-võrke ning mitteeraldiseisvad 5G-võrgud põhinevad olemasolevatel 4G LTE (Long Term Evolution) ja LTE-Advanced võrkudel²⁹. 5G-võrgud peaksid muutuma järk-järgult eraldiseisvaks, nii et need ei sõltu tulevikus enam olemasolevatest 4G-võrkudest. Eraldiseisvate 5G-võrkudega peaks olema võimalik tagada tõhusamad mobiilsideteenused, sealhulgas lühem latentsusaeg ja suuremad edastusmahud, ning need peaksid võimaldama rohkem kasutusstsenaariume ja rakendusi.
24. Et tagada raadiospektri tulemuslik ja tõhus kasutamine, võivad liikmesriigid kehtestada raadiospektri individuaalsete kasutusõiguste suhtes tingimused, näiteks leviala ja teenusekvaliteediga seotud kohustused. Nende kohustuste hulka võib kuuluda geograafilise piirkonna, elanikkonna ja transporditeede hõlmatus levialaga, mille suhtes kehtivad teatavad teenusekvaliteedi miinimumnõuded³⁰.

2.3.3 Tagasiühenduse võrgud

25. Tagasiühenduse võrgud on vajalikud nii püsi- kui ka mobiilside juurdepääsuvõrkude toetamiseks. Tagasiühenduse võrgud võivad põhineda vask-, kiudoptika-, mikrolaine- ja satelliitlahendustel³¹.

3. KOKKUSOBIVUSE HINDAMINE VASTAVALT ALUSLEPINGU ARTIKLI 106 LÕIKELE 2

26. Mõne juhtumi puhul võib liikmesriik käsitada lairibateenuse pakkumist üldist majandushuvi pakkuva teenusena aluslepingu artikli 106 lõike 2 tähenduses³² ning toetada selliste teenuste osutamiseks mõeldud võrgu kasutuselevõtmist. Sellise üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise kulude hüvitamine ei kujuta endast riigiabi, kui täidetud on Altmarki kohtuasja³³ neli kumulatiivset tingimust. Üldist

²⁸ 2G hilisemad versioonid (täiustatud 2G ehk 2,xG) olid paremad kui 2G ise. 3G järkjärgulised uuendused (3,xG versioonid) olid tõhusamad kui 3G. Ka 4G puhul on 4,5G mobiilsidesüsteem mitme omaduse poolest parem kui 4G. 4,5G on LTE arendamise tulemus, mille eelkäija on LTE Advanced. 5G-võrgu kasutuselevõtul keskendutakse alguses tõenäoliselt mobiilsidevõrgu lairibateenuste täiustamisele (üks 5G puhul kindlaks määratud kasutusjuhtudest). Eraldiseisvad 5G-võrgud parandavad eelduste kohaselt oluliselt kiirust ja latentsusaega, toetades samal ajal suurema hulga seadmete ühendamist võrreldes varasemate põlvkondadega ning muutes kättesaadavaks uued omadused, näiteks võrkude tükeldamise, mis omakorda võimaldab uusi 5G kasutusjuhte.

²⁹ Mitteeraldiseisvates 5G-võrkudes võidakse parema teenusekvaliteedi pakkumiseks kasutada uusi seadmeid ja 5G-sagedusi, aga need võivad endiselt tugineda 4G-võrkude elementidele.

³⁰ Näiteks eeldavad mõne sagedusala puhul praegu kehtivad levialaga seotud kohustused olenevalt sagedusala liigist, et leviala hõlmab teatud protsenti elanikkonnast või territooriumist ning et täidetud on kvaliteedi miinimumnõuded kiiruse ja latentsusaja seisukohast. Sellised levialaga seotud kohustused tuleb sageli täita kuni viie aasta jooksul alates asjaomase sagedusala eraldamisest ja mõnikord kuni seitsme aasta jooksul.

³¹ Varajaste põlvkondade mobiilsidevõrkude puhul tagati tagasiühendus raadiotugijaamast mobiilkeskjaamani peamiselt kaksipunkt-mikrolaineühendustega. LTE-Advanced tehnoloogia kasutuselevõtt ja 5G turuletulek on tinginud rangemad tagasiühenduse nõuded ja suurendanud kiudoptiliste võrkude kasutamist tugijaamade ühendamiseks.

³² Kohtupraktika kohaselt peab üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise ülesanne olema ettevõtjatele antud avaliku sektori asutuse aktiga. Näiteks võib üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise ülesande anda ettevõtjale avaliku teenuse kontsessiooni andmisega; vt kohtuotsus, 13. juuni 2000, EPAC vs. komisjon, liidetud kohtuasjad T-204/97 ja T-270/97, ECLI:EU:T:2000:148, punkt 126, ja kohtuotsus, 15. juuni 2005, Fred Olsen vs. komisjon, T-17/02, ECLI:EU:T:2005:218, punktid 186, 188–189.

³³ Kohtuasi C-280/00: Altmark Trans GmbH, EU:C:2003:415, punktid 87–95.

majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstavat hüvitist, mis kujutab endast abi, hinnatakse vastavalt eeskirjadele, mida kohaldatakse avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes (edaspidi „üldist majandushuvi pakkuvate teenuste pakett“)³⁴.

27. Käesolevates suunistes üksnes selgitatakse üldist majandushuvi pakkuva teenuse määratlust üldist majandushuvi pakkuvate teenuste paketi kehtestatud eeskirjade kohaldamisel lairibavõrkude suhtes, võttes arvesse valdkonna eripärasid.
28. Seoses tegeliku üldist majandushuvi pakkuva teenuse määratlusega on komisjon selgitanud, et liikmesriigid ei tohi kehtestada konkreetseid avaliku teenuse osutamise kohustusi teenuste puhul, mida juba pakuvad või võivad pakkuda rahuldavalt ning tingimustel, mis on kooskõlas avalikkuse liikmesriigi poolt kindlaks määratud huvidega (näiteks hind, objektiivsed kvaliteediomadused, teenuse jätkuvus ja kättesaadavus) tavalistel turutingimustel toimivad ettevõtjad³⁵.
29. Kohaldades seda põhimõtet lairibasektori suhtes, võtab komisjon arvesse järgmisi asjaolusid, kui ta kontrollib, ega üldist majandushuvi pakkuvaks teenuseks liigitamisel ole tehtud ilmset viga.
 - a) Riigiabi peab puudutama üksnes piirkondi, mille puhul on võimalik tõendada, et erainvestoritel pole võimalik tagada juurdepääsu piisavatele lairibateenustele. Kooskõlas direktiiviga (EL) 2018/1972 määrab iga liikmesriik kindlaks piisavate lairibateenuste taseme, pidades silmas riigisiseseid tingimusi ja liikmesriigis tarbijate enamiku poolt kasutatavat minimaalset ribalaiust, eesmärgiga tagada oma territooriumil piisav sotsiaalne kaasatus ning digitaalmajanduses ja -ühiskonnas osalemise jaoks vajalik ribalaius. Piisavate lairibateenustega peaks olema võimalik tagada ribalaius, mis on vajalik vähemalt direktiivi (EL) 2018/1972 V lisas sätestatud teenuste miinimumkogumi toetamiseks. Liikmesriik peaks kooskõlas punktidega 5.2.2.4.1 ja 5.2.2.4.2³⁶ ellu viidud kaardistamise ja avaliku konsultatsiooni põhjal kindlaks tegema piisavate lairibateenuste puudumise. Komisjon on seisukohal, et nendes piirkondades, kus erainvestorid on juba investeerinud või kavatsevad investeerida lairibavõrku, millega tagatakse juurdepääs piisavatele lairibateenustele, ei saa samaaegse riiklikult rahastatud

³⁴ Üldist majandushuvi pakkuvate teenuste pakett hõlmab komisjoni teatist Euroopa riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstava hüvitis suhtes (ELT C 8, 11.1.2012, lk 4), komisjoni 20. detsembri 2011. aasta otsust Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes (ELT L 7, 11.1.2012, lk 3), komisjoni teatist, mis käsitleb Euroopa Liidu raamistikku riigiabi jaoks, mida antakse avalike teenuste eest makstava hüvitisena (ELT C 8, 11.1.2012, lk 15), ja komisjoni 25. aprilli 2012. aasta määrust (EL) nr 360/2012 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 114, 26.4.2012, lk 8). Komisjon alustas 2019. aasta juunis üldist majandushuvi pakkuvate tervishoiu- ja sotsiaalteenustega seotud riigiabi eeskirjade ning määruse (EL) nr 360/2012 hindamist.

³⁵ Komisjoni teatise „Euroopa Liidu raamistik riigiabi jaoks, mida antakse avalike teenuste eest makstava hüvitisena (2011)“ (ELT C 8, 11.1.2012, lk 15) põhjendus 13.

³⁶ Universaalteenuse osutamise kohustuste rakendamise suhtes kohaldatakse direktiivi (EL) 2018/1972 sätteid.

lairibavõrgu loomist määratleda üldist majandushuvi pakkuva teenusena aluslepingu artikli 106 lõike 2 tähenduses³⁷.

- b) Võrk peab võimaldama universaalseid ja konkreetsete riigisiseste tingimuste seisukohast taskukohaseid lairibateenuseid³⁸ sihtpiirkonna kõigi hoonete jaoks. Üksnes ärikasutajate ühenduse toetamine ei oleks piisav³⁹.
- c) Võrk peab olema tehnoloogianeutraalne.
- d) Üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutaja peaks pakkuma avatud hulgimüügitasandi juurdepääsu kooskõlas punktiga 5.2.4.4 mittediskrimineerivalt⁴⁰.
- e) Kui üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutaja on ühtlasi vertikaalselt integreeritud ettevõtja, peaksid liikmesriigid rakendama piisavaid kaitsemeetmeid,⁴¹ et vältida huvide konflikti, põhjendamatut diskrimineerimist ning mis tahes muid kaudseid ja varjatud eeliseid⁴².

4. SISETURUGA KOKKUSOBIVUSE HINDAMINE VASTAVALT ALUSLEPINGU ARTIKLI 107 LÕIKE 3 PUNKTILE C

30. Komisjon tunnistab lairibavõrkude ja -teenuste kasutuselevõtmiseks või kasutamiseks antava riigiabi aluslepingu artikli 107 lõike 3 punkti c kohaselt siseturuga kokkusobivaks üksnes juhul, kui abi soodustab teatud majandustegevuse või teatud majanduspiirkondade arengut (esimene tingimus) ning kui niisugune abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega (teine tingimus).

³⁷ Vt komisjoni teatis Euroopa riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstava hüvitise suhtes, punkt 49. Vt ka kohtuotsus, 16. september 2013, Colt Télécommunications France vs. komisjon, T-79/10, ECLI:EU:T:2013:463, punkt 154, ning komisjoni 7. novembri 2016. aasta otsus C(2016)7005 (final) juhtum SA.37183 (2015/NN) – Prantsusmaa – *Plan France Très Haut Débit*, põhjendus 263 (ELT C 68, 3.3.2017, lk 1).

³⁸ Vt direktiivi (EL) 2018/1972 artiklid 84, 85 ja 86.

³⁹ Vt komisjoni teatis Euroopa riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstava hüvitise suhtes, punkt 50. Vt ka komisjoni 8. märtsi 2006. aasta otsus K(2006)436 (lõplik), juhtum N284/05 – Iirimaa – piirkondlik lairibaprogramm: linnapiirkonna võrgud, II ja III etapp (ELT C 207, 30.8.2006, lk 3), ning komisjoni 10. juuli 2007. aasta otsus K(2007) 3235 (lõplik), juhtum N890/06 – Prantsusmaa – *Aide du Sicoval pour un réseau de très haut débit* (ELT C 218, 18.9.2007, lk 1).

⁴⁰ Universaalteenuse osutamise kohustuste rakendamise suhtes kohaldatakse Euroopa elektroonilise side seadustiku sätteid.

⁴¹ Selliste kaitsemeetmete hulka võivad olenevalt iga juhtumi asjaoludest kuuluda üksnes hulgimüügiteenuste osutamise piiramine, raamatupidamise lahususe kohustus, samuti vertikaalselt integreeritud ettevõtjast struktuuriliselt ja juriidiliselt lahutatud üksuse loomine. Loodud üksus vastutaks talle ülesandeks tehtud üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise ja sellega seotud tingimuste täitmise eest ainuisikuliselt. Pärast seda, kui universaalseid lairibateenuseid pakkuv lairibavõrk on kasutusele võetud, on turutingimustel tegutsevad ettevõtjad, kes pakuvad lairiba jaateenuseid, tavaliselt võimelised pakkuma neid teenuseid lõppkasutajatele konkurentsivõimelise hinnaga. Vt komisjoni 7. novembri 2016. aasta otsus C(2016)7005 final juhtum SA.37183 (2015/NN) – Prantsusmaa – *Plan France Très Haut Débit* (ELT C 68, 3.3.2017, lk 1).

⁴² Universaalteenuse osutamise kohustuste rakendamise suhtes kohaldatakse Euroopa elektroonilise side seadustiku sätteid.

31. Kokkusobivuse hindamisel uurib komisjon kaht järgmist aspekti.
- a) Seoses esimese tingimusega uurib komisjon, kas abi on mõeldud teatud majandustegevuse arengu soodustamiseks, keskendudes eelkõige järgmisele:
 - (i) abiga soodustatav majandustegevus;
 - (ii) abi ergutav mõju, täpsemalt võimalus, et abi muudab asjaomaste ettevõtjate käitumist nii, et nad hakkavad tegelema lisategevusalaga, mida nad ilma abita ei teeks või teeks piiratult või muul viisil või muus kohas;
 - (iii) liidu õiguse mistahes sätte rikkumine seoses asjaomase meetmega.
 - b) Seoses teise tingimusega võrdleb komisjon kavandatava abi positiivset mõju ja selle võimalikku negatiivset mõju siseturule, võttes arvesse abist tulenevat konkurentsi moonutamist ja kahjulikku mõju kaubandusele ning keskendudes seega järgmisele:
 - (i) abi positiivne mõju;
 - (ii) kas abi on vajalik ja suunatud olukorrale, mida saab abiga oluliselt parandada sellisel määral, mida turg ise ei suuda, näiteks kui abi võimaldab kõrvaldada turutõrke või lahendada võrdsete võimaluste või ühtekuuluvuse puudumisega seotud probleemi;
 - (iii) kas abi on sobiv poliitiline vahend selle eesmärgi saavutamiseks;
 - (iv) kas abi on proportsionaalne ja piirdub miinimumiga, mis on vajalik lisainvesteeringute tekitamiseks või tegevuse stimuleerimiseks asjaomases piirkonnas;
 - (v) kas abi on läbipaistev: nimelt kas liikmesriikidel, sidusrühmadel, üldsusel ja komisjonil on lihtne juurdepääs antavat abi käsitlevale teabele;
 - (vi) abi negatiivne mõju konkrentsile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele.
32. Viimase sammuna võrdleb komisjon abi kindlakstehtud negatiivset mõju siseturule selle positiivse mõjuga toetatavale majandustegevusele.
33. Lairibavõrkude ja -teenuste kasutuselevõtmiseks ja kasutamiseks antavat abi käsitleva komisjonipoolse hindamise etappe on üksikasjalikumalt kirjeldatud 5- 8. jaos.

5. ABI LAIRIBAVÕRKUDE KASUTUSELEVÕTMISEKS

34. Komisjon käsitleb püsivõrgu lairibateenuste turgu mobiilsidevõrgu lairibateenuste turust eraldiseisvana⁴³. Abi hindamise eeskirjad võivad seega olenevalt vaatlusalusest turust erineda⁴⁴.

5.1 Esimene tingimus: majandustegevuse arengu soodustamine

5.1.1 Võrgud kui majandustegevuse soodustajad

35. Liikmesriigid peavad kindlaks määrama abi tulemusel soodustatava majandustegevuse (näiteks püsivõrkude kasutuselevõtt tõhusate püsivõrgu lairibateenuste osutamiseks või mobiilsidevõrkude kasutuselevõtt kõneteenuste ja kõrgjõudlusega lairibateenuste osutamiseks). Nad peavad ka selgitama, kuidas kõnealuse majandustegevuse arengut toetatakse.
36. Püsivõrkude ja mobiilsidevõrkude kasutuselevõtmiseks antav abi võib soodustada mitmesuguse majandustegevuse arengut, parandades ühenduvust ning üldsuse, ettevõtete ja haldusasutuste juurdepääsu lairibavõrkudele. Selline abi võib soodustada majandustegevuse arengut piirkondades, kus selline tegevus puudub või on tagatud üksnes määral, mis ei võimalda lõppkasutajate vajadusi piisavalt rahuldada.

5.1.2 Ergutav mõju

37. Abi saab pidada majandustegevuse arengut soodustavaks üksnes juhul, kui sellel on ergutav mõju.
38. Abil on ergutav mõju, kui sellega ergutatakse abisaajat muutma oma käitumist, et soodustada teatava sellise majandustegevuse arengut, mida abiga toetatakse ja mida abisaaja ei oleks abi puudumise korral ellu viinud samal ajavahemikul või mida ta oleks sel juhul ellu viinud üksnes piiratult või teistsugusel viisil või muus kohas.
39. Abiga ei tohi rahastada sellise tegevuse kulusid, millega ettevõtja tegeleks niisamagi. Sellega ei tohi hüvitada majandustegevuse tavalist äririski⁴⁵.
40. Püsi- või mobiilsidevõrkude kasutuselevõtmiseks antava abi ergutava mõju tõendamine tähendab, et punktide 5.2.2.4.1 ja 5.2.2.4.2 kohase kaardistamise ja avaliku konsultatsiooni abil tuleb kontrollida, kas sidusrühmad on sihtpiirkondades asjakohase ajavahemiku jooksul püsi- või mobiilsidevõrkudesse investeerinud või kavatsevad seda teha. Kui piirkonnas võidakse samal ajavahemikul teha võrdväärne investeering ka ilma abita, võib seda käsitada abina, millel puudub ergutav mõju.

⁴³ Kui püsivõrgu kasutuselevõtmise kulud on väga suured, siis olenevalt konkreetsetest asjaoludest võib püsivõrgu teataval määral asendada suure jõudlusega mobiilsidevõrk. Neil kahel tehnoloogial on aga endiselt märkimisväärsed kvalitatiivsed erinevusi. Erinevalt püsivõrkudest võimaldavad mobiilsidevõrgud lõppkasutajatel suhtlemise ajal liikuda (nt autoga). Teisalt pakuvad püsivõrgud suuremat stabiilsust eelkõige andmeedastuse puhul. Praegu kasutavad lõppkasutajad mõlemat tehnoloogiat üksteist täiendavana, mitte asendavana.

⁴⁴ Liikmesriikidel on võimalik määrata kindlaks üks riigiabi meetodeid, millega toetatakse eri liiki võrkude (püsivõrkude juurdepääsu võrgud, mobiilsidevõrkude juurdepääsu võrgud ja tagasiühenduse võrgud) kombinatsiooni kasutuselevõttu, tingimusel et järgitakse iga võrguliigi suhtes kohaldatavaid eeskirju.

⁴⁵ Vt kohtuotsus, 13. juuni 2013, HGA jt vs. komisjon, liidetud kohtuasjad C-630/11 P kuni C-633/11 P, ECLI:EU:C:2013:387, punkt 104.

Näiteks kui ettevõtjal on juriidilised kohustused, nagu leviala ja teenusekvaliteediga seotud kohustused, mis kaasnevad õigusega kasutada teatavat raadiosagedusala mobiilsidevõrkude kasutuselevõtuks, pole võimalik kasutada selliste kohustuste täitmiseks riigiabi, kuna abi ergutav mõju oleks ebatõenäoline, nagu ka selle kokkusobivus siseturuga. Riigiabi andmist võib siiski pidada kokkusobivaks siis ja sel määral, kui seda on vaja sellise teenusekvaliteedi tagamiseks, mis ületab nimetatud kohustustega seotud nõudeid.

5.1.3 Vastavus liidu õiguse muudele sätetele

41. Kui riigiabi, sellega seotud tingimused (sh selle rahastamismeetod, kui see meetod on riigiabi lahutamatu osa) või sellega rahastatav tegevus kujutab endast liidu õiguse asjaomase sätte või üldpõhimõtte rikkumist, ei saa abi kuulutada siseturuga kokkusobivaks⁴⁶. Nii võib see olla juhul, kui abi andmise eeltingimuseks seatakse otseselt või kaudselt toodete või seadmete päritolu, näiteks nõue, et abisaaja ostaks omamaiseid tooteid.

5.2 Teine tingimus: abi ei tohi mõjutada ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega

5.2.1 Abi positiivne mõju

42. Liikmesriigid peavad kirjeldama, kas ja kuidas kaasneb abiga positiivne mõju.
43. Liikmesriigid võivad otsustada töötada välja riiklikud sekkumismeetmed, mis aitavad kaasa digilõhe vähendamisele. Nad võivad otsustada sekkuda sotsiaalse või piirkondliku ebavõrdsuse kõrvaldamiseks või võrdsuse eesmärkide saavutamiseks, s.o viisina edendada juurdepääsu peamistele sidevahenditele ja osalemist ühiskonnas, parandades seeläbi sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust. Samuti võivad liikmesriigid otsustada töötada välja riiklikud sekkumismeetmed, mis aitavad ühtlasi kaasa liidu digipoliitika ja liidu rohelise kokkuleppe eesmärkide saavutamisele ning edendavad kestlikke keskkonnahoidlikke investeeringuid kõigis sektorites.

5.2.2 Vajadus riigi sekkumiseks

44. Riigiabi peab olema suunatud olukordadele, kus abi võib kaasa tuua olulise paranemise, mida turg üksi ei suuda tagada.
45. Riigi sekkumine võib olla vajalik, kui turud ei suuda omapäi, ilma riikliku sekkumiseta pakkuda ühiskonnale tõhusat tulemust. Selline olukord võib tekkida näiteks siis, kui teatavaid investeeringuid ei tehta, ehkki kasu ühiskonnale on suurem kui investeeringute kulud⁴⁷. Sellisel juhul võib riigiabiga kaasneda positiivne mõju ja üldist tõhusust saab sidusrühmade majanduslike stiimulite kohandamise kaudu suurendada.
46. Lairibavaldkonnas võib üks turutõrke vorm olla seotud positiivse välismõjuga, mida turuosalisel ei ole arvesse võtnud. Näiteks võimaldavad püsi- ja mobiilsidevõrgud

⁴⁶ Kohtuotsus, 22. september 2020, Austria vs. komisjon, C-594/18 P, ECLI:EU:C:2020:742, punkt 44.

⁴⁷ Samas ei tähenda turutõrget asjaolu, et konkreetne ettevõtja ei suuda projekti abi saamata ellu viia. Näiteks ettevõtja otsus mitte investeerida väikese kasumlikkusega projekti ei pruugi osutada turutõrkele, vaid pigem hästi toimivale turule.

pakkuda küll täiendavaid teenuseid ja innovatsiooni, aga üldine kasu on tõenäoliselt suurem kui majanduslik kasu, mida võrgud toovad võrku investeerijatele, seda eelkõige äärepoolsetes, väikese rahvastikutihedusega või asustamata piirkondades. Turul tehtavad erasektori investeeringud püsi- ja mobiilsidevõrkudesse ei pruugi seega olla piisavad, eriti teatavates piirkondades.

47. Kuna rahvastikutihedusest tuleneb sääst, on lairibavõrkude kasutuselevõtmine üldiselt kasumlikum seal, kus potentsiaalne nõudlus on suurem ja kontsentreeritum, s.o tihedama asustusega piirkondades. Investeeringu suurte püsikulude tõttu võivad ühikukulud rahvastikutiheduse vähenedes oluliselt suurened. Seepärast katavad turutingimustel kasutusele võetud lairibavõrgud üldjuhul vaid osa elanikkonnast kasumlikult. Riigiabi võib aidata teatavatel tingimustel kõrvaldada turutõrkeid, parandades nii turgude tõhusust.
48. Turutõrge võib esineda ka siis, kui olemasoleva või kavandatava võrguga (võrkudega) pakutaks lõppkasutajatele teenust, mille kvaliteedi ja hinna suhe ei ole optimaalne⁴⁸. See võib olla nii juhul, kui a) teatavate kasutajakategooriate teenindamine on ebapiisav või b) (eriti kui juurdepääsuteenuste hulgimüügihinnad ei ole reguleeritud) kui teenuste jaemüügi hinnad on kõrgemad võrreldes samade teenustega, mida pakutakse liikmesriigi piirkondades või regioonides, kus konkurents on suurem, kuid mis on muidu võrreldavad.
49. Kui aga püsi- ja mobiilsidevõrkude kasutuselevõtmiseks antavat riigiabi kasutatakse piirkondades, kus turuosalisel otsustaksid üldjuhul ise investeerida või on juba investeerinud, võiks see oluliselt vähendada erainvestorite stiimuleid investeerida.
50. Pealegi võib riigiabi juhul, kui turg on toimiv, kuid saavutatud tulemused ei ole ühtekuuluvuspoliitika seisukohast rahuldavad, olla vajalik sotsiaalse või piirkondliku ebavõrdsuse kõrvaldamiseks, et saavutada soovitud ja tasakaalustatud tulemused. Sellisel juhul võib riigi hästi suunatud sekkumine lairibaühenduse valdkonnas aidata vähendada digilõhet⁴⁹.
51. Ainuüksi turutõrgete olemasolu teatud olukorras ei õigusta piisavalt riigi sekkumist. Riigiabi peaks olema suunatud üksnes sellise turutõrke kõrvaldamiseks, mida ei käsitleta teiste, vähem moonutavate poliitiliste ja muude meetmetega, nagu haldusmeetmed või regulatiivsed kohustused seoses raadiospektri tulemusliku ja tõhusa kasutamisega, sealhulgas leviala ja teenusekvaliteediga seotud kohustused, mis kaasnevad raadiospektri kasutamise õigustega.
52. Et vähendada veelgi abi võimalikku moonutavat mõju konkurentsile, võidakse riigi sekkumise suhtes kohaldada kuni seitsmeaastast erainvesteeringute kaitse perioodi⁵⁰.

⁴⁸ Sellistel juhtudel uurib komisjon hoolikalt, kas liikmesriigil on võimalik selgelt ja kontrollitavate tõendite abil tõendada, et lõppkasutajate vajadused pole rahuldatud. Seda on võimalik tõendada tarbijaküsitlusega, sõltumatute uuringutega jne.

⁴⁹ Kuigi digilõhel võib olla mitu põhjust, kujutab piisavate lairibavõrkude olemasolu endast ühenduvuse võimaldamise ja lõhe kõrvaldamise eeltingimust. Info- ja sidetehnoloogiale juurdepääsu ning selle kasutamise puhul on oluline tegur linnastumise määr. Interneti kättesaadavus liidu hõredalt asustatud piirkondades võib püsida ka edaspidi väiksem.

⁵⁰ Erainvesteeringute kaitse perioodi pikkus sõltuks kaitstud võrkude omadustest, nt aluseks olevast võrgutehnoloogiast, võrgu kasutuselevõtmise lõpuleviimise kuupäevast jne.

5.2.2.1 Turutõrke olemasolu seoses püsiside juurdepääsuvõrkudega

53. Abi tuleks anda piirkondades, kus puudub lõppkasutajate vajaduste rahuldamiseks piisav püsivõrk või seda pole tõenäoliselt kavas asjakohasel ajavahemikul kasutusele võtta.
54. Võttes arvesse turu arengu praegust etappi ja lõppkasutajate vajadusi, võib turutõrge esineda siis, kui turg ei paku lõppkasutajatele allalaadimiskiirust vähemalt 1 Gbit/s ja üleslaadimiskiirust vähemalt 150 Mbit/s ning ei hakka seda tõenäoliselt tegema⁵¹.
55. Hinnates, kas turg pakub tõenäoliselt allalaadimiskiirust vähemalt 1 Gbit/s ja üleslaadimiskiirust vähemalt 150 Mbit/s, tuleks arvesse võtta usaldusväärseid plaane selliste võrkude kasutuselevõtuks asjakohasel ajavahemikul (kooskõlas punktiga 5.2.2.4.3).
56. Seega leiab komisjon, et turutõrget ei esine piirkondades, kus on vähemalt üks püsivõrk, mis pakub allalaadimiskiirust vähemalt 1 Gbit/s ja üleslaadimiskiirust vähemalt 150 Mbit/s, või kuhu see on tõenäoliselt kavas ehitada või kus olemasolevat võrku / olemasolevaid võrke on võimalik uuendada, et tagada allalaadimiskiirus vähemalt 1 Gbit/s ja üleslaadimiskiirus vähemalt 150 Mbit/s. Leitakse, et võrgus on võimalik sellised kiirused saavutada, kui kirjeldatud jõudluse saab tagada väikeste investeeringutega, näiteks aktiivsete komponentide ajakohastamisega.
57. Riigi sekkumine alternatiivse võrgu kasutuselevõtmiseks punktis (56) kirjeldatud piirkondades võib moonutada turudünaamikat. Seetõttu suhtub komisjon sellistes piirkondades täiendava võrgu kasutuselevõtmiseks antavasse riigiabisse tõenäoliselt negatiivselt.
58. Piirkondades, kus on vähemalt kaks sõltumatut ülikiiret püsivõrku või kuhu need on tõenäoliselt kavas ehitada, osutatakse lairibateenuseid tavaliselt konkurentsitingimustel (taristupõhine konkurents). Seepärast on tõenäoline, et üht või mitut sellist võrku arendatakse edasi, et tagada allalaadimiskiirus vähemalt 1 Gbit/s ja üleslaadimiskiirus vähemalt 150 Mbit/s, ilma et riigi sekkumine oleks vajalik.
59. Tõenäosus, et võrke punktis (58) kirjeldatud piirkondades arendatakse edasi, et tagada allalaadimiskiirus vähemalt 1 Gbit/s ja üleslaadimiskiirus vähemalt 150 Mbit/s, võib aga sõltuda ka sellest, kui palju on vaja investeeringuid selliseid kiirusi pakkuvate võrkude kasutuselevõtuks, võttes arvesse tehnoloogia arengu praegust etappi. Seega kehtib nende piirkondade puhul järgmine.
 - a) Kui ükski olemasolevatest või tõenäoliselt kavandatavatest võrkudest ei taga allalaadimiskiirust vähemalt 300 Mbit/s,⁵² on ebatõenäoline, et neid arendatakse edasi, et tagada allalaadimiskiirus vähemalt 1 Gbit/s ja üleslaadimiskiirus

⁵¹ Kuigi kiirused on praegu kõige asjakohasemad teenusekvaliteedi parameetrid, võivad teatavate lõppkasutajate puhul muutuda asjakohaseks ka muud parameetrid (nt latentsusaeg). Selliseid parameetreid võib võtta arvesse turutõrke kindlakstegemisel.

⁵² Täiendava kaitsemeetmena võivad liikmesriigid ka kontrollida, kas sellist kiirust tegelikult kajastatakse või hakatakse kajastama minimaalse allalaadimiskiirusena Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta määruse (EL) 2015/2120 (millega nähakse ette avatud internetiühendust käsitlevad meetmed ning muudetakse direktiivi 2002/22/EÜ ja määrust (EL) nr 531/2012) (ELT L 310, 26.11.2015) artikli 4 lõike 1 punkti d tähenduses vähemalt ühes tarbijatele kättesaadavas lepingus.

vähemalt 150 Mbit/s. Seega võib riiklik sekkumine olla lubatud, kui täidetud on kõik käesolevates suunistes esitatud kokkusobivuse kriteeriumid.

- b) Kui vähemalt üks olemasolevatest või tõenäoliselt kavandatavatest võrkudest tagab allalaadimiskiiruse vähemalt 300 Mbit/s,⁵³ aga mitte allalaadimiskiirust vähemalt 500 Mbit/s, teeb komisjon üksikasjalikuma analüüsi hindamaks, kas vähemalt üht olemasolevat või tõenäoliselt kavandatavat võrku arendatakse edasi, et tagada allalaadimiskiirus vähemalt 1 Gbit/s ja üleslaadimiskiirus vähemalt 150 Mbit/s, ning kas riiklik sekkumine on vajalik. Kui liikmesriik ei tõenda, et a) kaardistamise ja avaliku konsultatsiooni põhjal püsib kindlaks tehtud sihtpiirkondades turutõrge, kuna ühtki võrkudest ei arendata edasi, et tagada allalaadimiskiirus vähemalt 1 Gbit/s ja üleslaadimiskiirus vähemalt 150 Mbit/s, ning b) kavandatav riigi sekkumine vastab kõigile käesolevates suunistes esitatud kokkusobivuse kriteeriumidele, suhtub komisjon sellisesse riiklikku sekkumisse tõenäoliselt negatiivselt.
- c) Kui vähemalt üks olemasolevatest või tõenäoliselt kavandatavatest võrkudest tagab allalaadimiskiiruse vähemalt 500 Mbit/s, on tõenäoline, et vähemalt üht olemasolevatest või tõenäoliselt kavandatavatest võrkudest arendatakse edasi, et tagada allalaadimiskiirus vähemalt 1 Gbit/s ja üleslaadimiskiirus vähemalt 150 Mbit/s. Seega on riigiabi üldjuhul ebavajalik ja komisjon suhtub sellisesse riigi sekkumisse tõenäoliselt negatiivselt.
- d) Liikmesriik võib olukorda uuesti hinnata ja teatada riigi sekkumisest sellele heakskiidu saamiseks viis aastat pärast punktide b ja c kohase riigipoolse sekkumise väljakuulutamist⁵⁴. Viieaastase perioodi eesmärk on pakkuda investoritele võimalust alustada selliste erasektori rahastatud võrkude kasutuselevõttu, mis tagavad allalaadimiskiiruse vähemalt 1 Gbit/s ja üleslaadimiskiiruse vähemalt 150 Mbit/s. Selline teavitamine peaks tuginema uuele kaardistamisele ja avalikule konsultatsioonile, mis näitavad, et turutõrge püsib, ja see peab tõendama, et kavandatav riigi sekkumine vastab kõigile käesolevates suunistes esitatud siseturuga kokkusobivuse kriteeriumidele.

5.2.2.2 Turutõrke olemasolu seoses mobiilside juurdepääsuvõrkudega

- 60. Komisjon leiab, et turutõrked esinevad piirkondades, kus puudub lõppkasutajate vajaduste rahuldamiseks piisav mobiilsidevõrk või seda pole tõenäoliselt kavas asjakohasel ajavahemikul kasutusele võtta⁵⁵.
- 61. Praegused ja tulevased siderakendused põhinevad aina enam tõhusatel mobiilsidevõrkudel, mis on kättesaadavad laias geograafilises ulatuses⁵⁶.

⁵³ Vt joonealune märkus 48.

⁵⁴ Liikmesriigid peavad teatama oma kavatsusest sekkuda, avaldades sihtpiirkondade loetelu, teabe osutatavate teenuste kvaliteedi kohta vähemalt üles- ja allalaadimiskiiruse seisukohast ning sekkumiskünnised vähemalt selliste teenustega seotud üles- ja allalaadimiskiiruste seisukohast, mille puhul meede võib hõlmata üleehitamist. See teave tuleb teha kättesaadavaks üldsusele juurdepääsetaval veebisaidil sihtpiirkonna ja riigi tasandil.

⁵⁵ Vt näiteks komisjoni 21. mai 2021. aasta otsus C(2021) 3492 (final), juhtum SA.58099 (2021/N) – Saksamaa – mobiilside Mecklenburg-Vorpommernis (ELT C 260, 2.7.2021).

⁵⁶ Näiteks gigabitiühiskonda käsitlevas teatises osutatakse teatavatele rakendustele autotööstuse, transpordi, töötleva tööstuse ja tervishoiu valdkonna ning järgmise põlvkonna ohutus- ja päästeteenuste jaoks (nt internetiühendusega ja automatiseeritud sõidukid, kaugkirurgia ja täppispõllumajandus).

Lõppkasutajatel on vaja ringi liikudes suhelda ja teabele juurde pääseda. Prognoositakse, et aja jooksul tekivad sellised uued majandustegevuse vormid, mis eeldavad sujuvat võrgujuurdepääsu nii mobiilsideteenustele. Selle muutuse arvesse võtmiseks tuleks mobiilsidevõrke edasi arendada, et nende jõudlust aina enam parandada. Teatud asjaoludel võib mobiilside puudumine või puudulikkus olla kahjulik teatavale majandustegevusele, nagu tööstus-, põllumajandus- või turismitegevus või ühendatud liikuvus. Samuti võib see ohustada üldsuse turvalisust⁵⁷. See võib eelkõige mõjutada äärepoolseid, väikese rahvastikutihedusega või asustamata piirkondi.

62. Piirkonnas, kus on juba vähemalt üks lõppkasutajate vajaduste rahuldamiseks piisav mobiilsidevõrk või kus see on tõenäoliselt kavas asjakohasel ajavahemikul kasutusele võtta, võib täiendava mobiilsidevõrgu kasutuselevõtmiseks antav riigiabi põhjendamatult moonutada turudünaamikat.
63. Riigiabi mobiilsidevõrgu kasutuselevõtmiseks punktis 62 nimetatud piirkondades võib pidada vajalikuks juhul, kui tõendatakse, et on täidetud mõlemad järgnevatest tingimustest: a) olemasolev või tõenäoliselt kavandatav mobiilsidevõrk ei taga lõppkasutajatele piisavat teenusekvaliteeti nende suurenevate vajaduste rahuldamiseks ja b) riigi sekkumine tagab sellise teenusekvaliteedi, tuues seeläbi kaasa olukorra olulise paranemise, mida turg ise tagada ei suuda⁵⁸.
64. Riigi sekkumine võib teatavatel asjaoludel tuvastatud kasutusjuhtudega seotud konkreetsete turutõrgete kõrvaldamiseks olla vajalik isegi 4G- või 5G-mobiilsidevõrgu olemasolu korral, kui see võrk ei taga ja tõenäoliselt ei hakka tagama lõppkasutajatele piisavat teenusekvaliteeti, mis rahuldab nende suurenevaid vajadusi. Uute majandustegevuste ja teenustega seotud kasutusjuhud võivad vajada järgmist: a) sujuvat võrgujuurdepääsu (näiteks ühendatud ja automatiseeritud liikuvuse tagamiseks transporditeedel); b) teatavat minimaalset kiirust ja läbilaskevõimet; c) muid konkreetseid omadusi, nagu lühem latentsusaeg, võrgu virtualiseerimine või võimalus ühendada mitu terminali tööstuses või põllumajanduses.
65. Põhimõtteliselt ei saa isegi turutõrke korral riigiabi anda ja kasutada juriidiliste kohustuste täitmiseks, näiteks sagedusalade kasutamise õigustega seotud kohustuste täitmiseks. Siiski võib riigiabi anda selleks ja määral, mis on vajalik, et pakkuda paremat teenusekvaliteeti, mis on vajalik lõppkasutajate tõendatud vajaduste rahuldamiseks ja mis läheb kaugemale sellest, mida on juba vaja nimetatud juriidiliste kohustuste täitmiseks. Sellist abi võib anda juhul, kui see on vajalik üksnes parema teenusekvaliteedi tagamiseks vajalike lisakulude katmiseks.
66. Kui asjaomases piirkonnas on olemas või seal võetakse asjakohasel ajavahemikul kasutusele vähemalt üks mobiilsidevõrk, millega on võimalik rahuldada lõppkasutajate

⁵⁷ Näiteks direktiivi (EL) 2018/1972 artiklis 109 sätestatakse elektroonilise side operaatorite kohustus avaldada helistaja asukohateave niipea, kui kõne jõuab hädaabikõnedega tegeleva asutuseeni. Samuti on kohustuslik avaldada kõige sobivamale häirekeskusele võrgupõhine ja täpsem mobiiltelefoni kaudu saadav asukohateave.

⁵⁸ Vt näiteks komisjoni 16. detsembri 2020. aasta otsus C(2020) 8939 (final), juhtum SA.54684 – Saksamaa – suure läbilaskevõimega mobiilsidetaristu kasutuselevõtt Brandenburgis (ELT C 60, 19.2.2021, lk 2); komisjoni 10. märtsi 2021. aasta otsus C(2021) 1532 (final), juhtum SA.56426 – Saksamaa – suure jõudlusega mobiilsidetaristu kasutuselevõtt Alam-Saksis (ELT C 144, 23.4.2021, lk 2), ning komisjoni 25. mai 2021. aasta otsus C(2021) 3565 (final), juhtum SA.59574 – Saksamaa – suure jõudlusega mobiilsidetaristu kasutuselevõtt Saksamaal (ELT C 410, 8.10.2021, lk 1).

muutuvaid vajadusi (vt punktid (61), (63) ja (64)), kaasneks samaväärse suutvusega täiendava mobiilsidevõrgu jaoks antava riigiabiga põhimõtteliselt lubamatu konkurentsimoonus ja erainvesteeringute väljatõrjumine. Komisjon suhtub sellisesse riigi sekkumisse tõenäoliselt negatiivselt.

5.2.2.3 Turutõrke olemasolu seoses tagasiühenduse võrkudega

67. Tagasiühenduse võrgud on juurdepääsuvõrkude kasutuselevõtmise eeltingimus. Tagasiühenduse võrgud võivad ergutada juurdepääsupiirkondades konkurentsi, tuues kasu kõigile juurdepääsuvõrkudele ja -tehnoloogialahendustele. Tõhus tagasiühenduse võrk võib ergutada erasektori investeeringuid lõppkasutajate ühendamisse, kui sellise võrguga tagatakse avatud, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel tingimustel hulgimüügitasandi juurdepääs kõigile juurdepääsu taotlejatele ja tehnoloogialahendustele. Erainvesteeringute puudumise korral võib tagasiühenduse võrkude kasutuselevõtmiseks antav riigiabi olla vajalik, et edendada konkurentsi ja investeeringuid juurdepääsu tasandil, sest see võimaldab juurdepääsu taotlejatel võtta kasutusele juurdepääsuvõrke ja pakkuda lõppkasutajatele ühenduvusteenuseid.
68. Kuna tagasiühenduse võrk edastab mitmesuguste püsi- või mobiilside juurdepääsuvõrkude liiklust, peab tagasiühenduse võrgu läbilaskevõime olema individuaalsete juurdepääsuvõrkude omast märkimisväärselt suurem. Tagasiühenduse võrkude puhul tuleb võtta arvesse vajaliku läbilaskevõime märkimisväärselt suurenemist nende olulusringi ajal. See tuleneb lõppkasutajate vajadustest ning püsi- või mobiilside juurdepääsuvõrkude kiirest uuendamisest, et tulla toime aina kasvava nõudlusega parema andmeedastuse ja suurema jõudluse järele (sealhulgas uute mobiilsidepõlvkondade järele). Vältimaks seda, et tagasiühenduse võrgust saaks kitsaskoht, võib olla vajalik suurendada selle läbilaskevõimet koos paremini toimivate püsi- või mobiilside juurdepääsuvõrkude kasutuselevõetuga. Turutõrge võib seega esineda juhul, kui tagasiühenduse võrgu olemasolev või kavandatav läbilaskevõime ei ole piisav asjaomaste püsi- või mobiilside juurdepääsuvõrkude eeldatavaks edasiarendamiseks lõppkasutajate praeguste ja tulevaste vajaduste põhjal. Tehnoloogia arengu praeguses etapis saab sellist nõudlust suurema läbilaskevõime järele üldjuhul rahuldada tagasiühenduse võrkudega, mis on kiudoptilised või põhinevad muul sellisel tehnoloogial, millega on võimalik pakkuda samasugust jõudlust ja usaldusväärsust nagu kiudoptiliste tagasiühenduse võrkudega. Turutõrge võib seega esineda juhul, kui tagasiühenduse võrk puudub või kui olemasolev või tõenäoliselt kavandatav võrk ei ole kiudoptiline ega põhine muul tehnoloogial, millega on võimalik pakkuda samasugust jõudlust ja usaldusväärsust nagu optilise kiuga.
69. Olenemata olemasolevas tagasiühenduse võrgus kasutatavast tehnoloogiast võib turutõrge esineda ka juhul, kui olemasoleva tagasiühenduse võrguga pakutava teenuse kvaliteedi ja hinna suhe ei ole optimaalne. Näiteks võib liikmesriik tõendada, et olemasolevale tagasiühenduse võrgule juurdepääsu tingimused võivad takistada uute või tõhusamate püsi- või mobiilside juurdepääsuvõrkude kasutuselevõttu, kuna teatavate juurdepääsu taotlejate kategooriate teenindamine on ebapiisav⁵⁹ või kuna juurdepääsuteenuste hulgimüügihinnad võivad olla kõrgemad võrreldes samade teenustega, mida pakutakse liikmesriigi piirkondades, kus konkurents on suurem, kuid

⁵⁹ See võib olla nii juhul, kui olemasoleva tagasiühenduse võrgu arhitektuur pole läbilaskevõime või dimensioonimise seisukohast kooskõlas tagasiühenduse kasutajate vajadustega.

mis on muidu võrreldavad, ning probleemi poleks võimalik lahendada valdkondliku reguleerimisega⁶⁰.

5.2.2.4 Riigi sekkumise vajaduse kindlakstegemise vahendid

70. Et teha kindlaks vajadus riigi sekkumise järele konkreetses piirkonnas, peavad liikmesriigid kooskõlas punktidega 5.2.2.4.1 ja 5.2.2.4.2 üksikasjaliku kaardistamise ja avaliku konsultatsiooni põhjal kindlaks tegema nende püsiside juurdepääsuvõrkude, mobiilside juurdepääsuvõrkude või tagasiühenduse võrkude jõudluse, mis on sihtpiirkonnas olemas või mis kavatakse seal asjakohasel ajavahemikul tõenäoliselt kasutusele võtta.
71. Liikmesriikidel on sihtpiirkondade kindlaksmääramisel märkimisväärne kaalutusõigus. Neil on aga soovitatav võtta asjaomaste piirkondade kindlaksmääramisel arvesse majanduslikke, geograafilisi ja sotsiaalseid tingimusi.

5.2.2.4.1 Üksikasjalik kaardistamine ja katvuse analüüs

72. Liikmesriigid peavad üksikasjaliku kaardistamise abil tegema kindlaks geograafilised piirkonnad (sihtpiirkonnad), mis on riigiabikõlblikud, võttes arvesse objektiivset teavet konkreetses piirkonnas olemas olevate või sinna tõenäoliselt kavandatavate võrkude jõudluse kohta.
73. Sellise riigiabi puhul, millega toetatakse püsi- või mobiilside juurdepääsuvõrkude kasutuselevõttu, peab kaardistamine vastama mõlemale järgnevale kriteeriumile.
 - a) Jõudlust tuleb väljendada vähemalt allalaadimiskiirusena ja vajaduse korral üleslaadimiskiirusena,⁶¹ mis on lõppkasutajatele kättesaadav või muutub neile kättesaadavaks tipptunnitingimustes⁶². Nõuetekohaselt tuleb arvesse võtta mis tahes kitsaskohti, mis võivad takistada sellise jõudluse saavutamist (näiteks tagasiühenduse puhul).
 - a) Kaardistamine peab toimuma i) püsivõrkude puhul aadressi tasandil läbitud hoonete alusel ning ii) traadita juurdepääsu püsivõrkude ja mobiilsidevõrkude

⁶⁰ Näiteks Horvaatia tegi ettepaneku riigi sekkumiseks oma riiklikul tagasiühenduse turul, mida iseloomustasid läbilaskevõime piirangud, ja sellega kaasnesid kõrged hinnad järgmise etapi turul. Olemasolev tagasiühenduse võrgu operaator polnud nõus läbilaskevõime suurendamisse investeerima. Kuna riigi reguleeriv asutus polnud võimeline probleemi lahendama, kiitis komisjon heaks riigiabikava investeringute tegemiseks kiudoptilisse tagasiühenduse taristusse. Komisjon leidis, et turgu valitsevast seisundist oli saanud kitsaskoht, mis kujutas endast turutõrget. Komisjoni 6. juuni 2017. aasta otsus C(2017) 3657 (final), juhtum SA.41065 – Riiklik lairibaühenduse taristu programme – Horvaatia (ELT C 237, 21.7.2017, lk 1). Vt komisjoni 7. novembri 2016. aasta otsus C(2016)7005 (final) juhtum SA.37183 (2015/NN) – Prantsusmaa – *Plan France Très Haut Débit* (ELT C 68, 3.3.2017, lk 1), milles komisjon kiitis kiudoptilise tagasiühenduse võrgu riigiabi heaks piirkondades, kus tagasiühenduse võrku ei olnud, samuti piirkondades, kus olemasoleva tagasiühenduse võrgu läbilaskevõime polnud piisav, et rahuldada eeldatavaid vajadusi mõistlike juurdepääsuhindade ja -tingimustega.

⁶¹ Kui turutõrke olemasolu kohta pole võimalik järeldust teha juba allalaadimiskiirust käsitlevate andmete põhjal.

⁶² Riigi sekkumise eest vastutavad avaliku sektori asutused võivad kaardistada ka muid jõudluskriteeriume, et kirjeldada võrkude jõudlust tipptunnitingimustes (nt latentsusaeg, paketikadu, pakettide vead, värin, teenuse kättesaadavus). Liikmesriigid võivad otsustada seda teha, et suunata riigi sekkumist turutõrgete kõrvaldamiseks paremini ja tagada asjakohane hüppeline muutus.

puhul aadressi tasandil läbitud hoonete alusel või maksimaalselt 100 x 100 meetri suuruste võrguruutude alusel⁶³.

74. Liikmesriigid võivad võtta arvesse I lisas kirjeldatud kaardistamismeetodite kohaldamise parimaid tavaid.
75. Kui riigiabiga toetatakse tagasiühenduse võrkude kasutuselevõttu, peavad liikmesriigid kaardistama olemasolevate ja asjakohasel ajavahemikul tõenäoliselt kavandatavate tagasiühenduse võrkude jõudluse. Kui võrgu kasutuselevõtt hõlmab samal ajal juurdepääsuvõrgu ja juurdepääsuvõrgu toimimiseks vajaliku tagasiühenduse võrgu kasutuselevõttu, pole vaja tagasiühenduse võrke eraldi kaardistada.
76. Liikmesriigid peavad tegema avalikult kättesaadavaks sihtpiirkonna kaardistamiseks kasutatud meetodika ja selle aluseks olevad tehnilised kriteeriumid (näiteks kasutustegur ja tugijaama koormus).
77. Soovitav on konsulteerida riigi reguleeriva asutusega, nagu sätestatud punktis 5.2.4.6.

5.2.2.4.2 Avalik konsultatsioon

78. Liikmesriigid peavad konsulteerimise eesmärgil avaldama kavandatava riigipoolse sekkumise põhiomadused ja kaardistamise tulemusel kindlaks määratud sihtpiirkondade loetelu⁶⁴. See teave tuleb teha kättesaadavaks üldsusele juurdepääsetaval⁶⁵ kohalikul ja riiklikul veebisaidil.
79. Avalikul konsultatsioonil tuleb kutsuda huvitatud isikuid üles a) esitama märkusi kavandatava riigipoolse sekkumise, selle ülesehituse ja põhiomaduste kohta ning b) esitama põhjendatud teavet selliste võrkude kohta, mis on sihtpiirkonnas olemas või võrkude kohta, mida kavatakse seal asjakohasel ajavahemikul tõenäoliselt kasutusele võtta⁶⁶.
80. Kaaludes võimalikku asjakohast ajavahemikku, peavad liikmesriigid võtma arvesse kõiki asjaolusid, mille puhul võib põhjendatult eeldada, et need mõjutavad uue võrgu kasutuselevõtmiseks kuluvat aega (täpsemalt tuleb arvesse võtta valikumenetlusele, võimalikele kohtumenetlustele ja juriidilistele probleemidele kuluvat aega, trasside rajamise õiguste ja lubade saamisele kuluvat aega, muid kohustusi, mis tulenevad liikmesriigi õigusaktidest, ehitustöödega toimetulekuks suutlikkuse olemasolu jne). Kui kavandatud riiklikult rahastatud võrgu kasutuselevõtuks (kuni selle käitamise

⁶³ Väiksemate võrguruutude (näiteks 20 x 20 meetrit) kasutamist peetakse heaks tavaks, et tagada sihtpiirkondade selge kindlaksmääramine.

⁶⁴ See peab hõlmama järgmist: sihtpiirkondade loetelu vastavalt kaardistamisele, meetme kestus, eelarve, riikliku rahastamise allikad, asjakohane ajavahemik, abikõlblikkuse kriteeriumid, sealhulgas osutatavate teenuste kvaliteet (üles- ja allalaadimiskiirused), sekkumiskünnised, kavandatavad hulgemüügitasandi juurdepääsu nõuded ja hinnad või hinnakujundusmeetodika. Avaliku konsultatsiooni käigus võib ühtlasi küsida sidusrühmadelt, milliseid hulgemüügitasandi juurdepääsutooteid võiks nende meelest edaspidi uutest riiklikult rahastatud võrkudes pakkuda.

⁶⁵ Tarnijate või muude sidusrühmadega otse konsulteerimine ei vasta avaliku konsultatsiooni nõuetele; selline konsultatsioon peab õiguskindluse huvides tagama avatuse ja läbipaistvuse kõigi huvitatud isikute jaoks.

⁶⁶ Avaliku konsultatsiooni tulemused kehtivad üksnes avaliku konsultatsiooniga seoses märgitud asjakohasel ajavahemikul. Meetme rakendamiseks pärast seda ajavahemikku tuleb korraldada vähemalt uus kaardistamine ja avalik konsultatsioon.

alguseni) kulub prognoositust rohkem aega, on vajalik uus kaardistamine ja avalik konsultatsioon.

81. Olenemata sellest, kas liikmesriik kogus juba kaardistamise käigus teavet tulevaste investeerimiskavade kohta, tuleb avalikul konsultatsioonil alati käsitleda viimase kaardistamise tulemusi. See on vajalik selleks, et minimeerida võimalikud põhjendamatud konkurentsimoонutused selliste ettevõtjate jaoks, kes juba pakuvad sihtpiirkondades võrke või teenuseid ning kellel on juba usaldusväärsed investeerimiskavad asjakohase ajavahemiku kohta.
82. Avalik konsultatsioon peab kestma vähemalt 30 päeva. Alates avaliku konsultatsiooni lõpust on liikmesriigil aega üks aasta, et alustada konkurentsipõhine valikumenetlus või (otseinvesteeringute mudelite puhul) alustada asjaomase projekti elluviimist⁶⁷. Kui liikmesriik ei alusta konkurentsipõhist valikumenetlust või riiklikult rahastatud projekti elluviimist selle aja jooksul, peab ta korraldama uue avaliku konsultatsiooni, enne kui ta saab alustada konkurentsipõhist valikumenetlust või riiklikult rahastatud projekti ellu viima hakata.

83. Avaliku konsultatsiooni tulemusi soovitatakse arutada riigi reguleeriva asutusega⁶⁸.

5.2.2.4.3 Parimad tavad: erasektori investeerimiskavade hindamine avaliku konsultatsiooni käigus

84. On oht, et avalikus konsultatsioonis osaleva sidusrühma pelk huviavaldus sihtpiirkonna tulevaste erasektori investeerimiskavade suhtes võib lairibavõrkude kasutuselevõtmise edasi lükata, kui asjaomane erainvesteering jääb hiljem tegemata ja riigi sekkumine on samal ajal peatatud.
85. Vähendamaks ohtu, et riigi sekkumist on takistatud selliste tulevaste investeerimiskavade tõttu, mida ei rakendata, võivad liikmesriigid otsustada paluda asjaomastelt sidusrühmadelt, et nad esitaksid tõendid oma investeerimiskavade usaldusväärsuse kohta, tehes seda asjakohase aja jooksul, mis on nõutava teabe ulatusega proportsionaalne⁶⁹. Need tõendid võivad hõlmata näiteks vahe-eesmärke (nt iga kuuekuulise perioodi kohta) sisaldavat üksikasjalikku kasutuselevõtukava, mis näitab, et investeeringute tegemine viiakse lõpule asjakohasel ajavahemikul ja et investeeringutega tagatav jõudlus sarnaneb riiklikult rahastatud võrgu omaga.
86. Kui see on mõistlik ja asjakohane, võivad liikmesriigid teatatud jõudluse ja leviala usaldusväärsuse hindamiseks kasutada samu kriteeriume, mida kasutatakse olemasolevate võrkude jõudluse hindamiseks.
87. Tulevaste investeerimiskavade usaldusväärsuse hindamisel võivad liikmesriigid võtta arvesse eelkõige järgmisi kriteeriume.
- a) Kas sidusrühm on esitanud projektiga seotud äriplaani, milles on võetud arvesse sobivaid kriteeriume, mis käsitlevad näiteks ajakava, eelarvet, hõlmatud hoonete

⁶⁷ See hõlmab riigiabiakava raames antavat üksikabi.

⁶⁸ Sarnane mehhanism on sätestatud direktiivi (EL) 2018/1972 artiklis 22.

⁶⁹ Tõhususe huvides võivad liikmesriigid esitada selle taotluse avaliku konsultatsiooni käigus. Teise võimalusena võivad liikmesriigid osana avaliku konsultatsiooni tulemuste hindamisest taotleda lisateavet, kui sidusrühmade esitatud teatavad kavad võivad kujutada endast pelka huviavaldust.

asukohti, osutatava teenuse kvaliteeti, kasutuselevõetava võrgu ja tehnoloogiaga liiki ning kasutamismäära.

- b) Kas asjaomane sidusrühm on esitanud usaldusväärse kõrgetasemelise projektikava, milles on võetud nõuetekohaselt arvesse projekti peamisi vahe-eesmärke, nagu haldusmenetlused ja load (sealhulgas trasside rajamise õigused, keskkonnaload, ohutus- ja turvanõuded), tsiviilehitustöid, võrgu valmimist, tegevuse algust ja teenuste osutamist lõppkasutajatele.
 - c) Äriühingu suuruse kokkusobivus investeeringu suurusega.
 - d) Sidusrühma varasemad kogemused võrreldavate projektidega.
 - e) Kui see on vajalik ja asjakohane, siis kavandatava võrgu põhiosade (tugijaamad, ühenduspunktid jne) geograafilised koordinaadid.
88. Kui liikmesriik leiab, et erasektori investeerimiskavad on usaldusväärsed, võib ta otsustada paluda asjaomastel sidusrühmadel allkirjastada kohustusi käsitlevad lepingud, mis võivad sisaldada kohustust anda teada edusammudest teatatud vahe-eesmärkide saavutamisel.
89. Asjaomaste sidusrühmade ülesanne on esitada sisulist teavet vastavalt liidu⁷⁰ ja liikmesriigi õigusnormidele.
90. Liikmesriik peaks arutama riigi reguleeriva asutusega liikmesriigi hinnangut tulevaste investeerimiskavade usaldusväärsuse kohta.⁷¹
91. Liikmesriik peaks edastama oma hindamise tulemused ja nende põhjendused kõigile sidusrühmadele, kes esitasid teavet oma erasektori investeerimiskavade kohta.

5.2.2.4.4 Parimad tavad: erasektori investeerimiskavade rakendamise järelkontroll

92. Kui liikmesriik leiab, et esitatud erasektori investeerimiskavad on usaldusväärsed ja seega on vastav piirkond riigi sekkumise ulatusest välistatud, võib liikmesriik otsustada nõuda, et kavad esitanud sidusrühmad annaksid korrapäraselt aru nende vahe-eesmärkide saavutamise kohta, mis käsitlevad võrgu kasutuselevõtmist ja teenuste osutamist.
93. Kui liikmesriik teeb kindlaks, et esitatud kavast on kõrvale kaldutud, mis osutab sellele, et projekti ei viida lõpule, või kui liikmesriigil on piisavalt põhjust kahelda, et investeering teatatud viisil lõpule viiakse, võib ta otsustada nõuda asjaomastelt sidusrühmadelt, et nad esitaksid lisateavet, mis tõendab teatatud investeeringu jätkuvat usaldusväärsust.
94. Kui liikmesriigil on märkimisväärsed kahtlusi, kas investeering teatatud viisil lõpule viiakse, võib ta asjakohase ajavahemiku jooksul igal ajal otsustada käsitleda investeeringuga seotud piirkondi uues avalikus konsultatsioonis, et kontrollida nende võimalikku vastavust riigi sekkumise tingimustele.

⁷⁰ Näiteks kooskõlas direktiivi 2018/1972 artikliga 29.

⁷¹ Sarnane mehhanism on sätestatud direktiivi 2018/1972 artiklis 22.

5.2.3 *Abi kui poliitikavahendi asjakohasus*

95. Liikmesriik peab tõendama, et abi on asjakohane kindlakstehtud turutõrke kõrvaldamiseks ja abi eesmärkide saavutamiseks. Riigiabi ei ole asjakohane, kui muude, vähem moonutavate meetmetega on võimalik saavutada sama tulemus.
96. Riigiabi ei ole ainus poliitikavahend, mida liikmesriigid saavad kasutada, et edendada investeeringuid lairibavõrkude kasutuselevõtmisse. Liikmesriigid saavad kasutada muid vahendeid, mis on vähem moonutavad, näiteks haldus- ja reguleerivaid meetmeid või turupõhiseid vahendeid.
97. Et abi oleks asjakohane, peavad riiklikult rahastatud püsi- ja mobiilsidevõrgud olema märkimisväärselt tõhusamad kui olemasolevad võrgud. Seega tuleks riiklikult rahastatud püsi- ja mobiilsidevõrkudega tagada hüppeline muutus. Hüppeline muutus on tagatud, kui riigi sekkumise tulemusel on täidetud järgmised tingimused: a) riiklikult rahastatud püsi- või mobiilsidevõrgu kasutuselevõtmine kujutab endast märkimisväärtset uut investeeringut⁷² ning b) riiklikult rahastatud võrk toob turule märkimisväärsed uusi võimalusi lairibaühenduse kättesaadavuse, läbilaskevõime, kiiruse⁷³ ja konkurentsi mõttes.
98. Riiklikult rahastatud võrgu jõudlust tuleb võrrelda olemasoleva võrgu (olemasolevate võrkude) suurima jõudlusega. Hüppelise muutuse hindamisel tuleb usaldusväärsed investeeringukavasid arvesse võtta üksnes juhul, kui need üksi pakuvad asjakohasel ajavahemikul sihtpiirkonnas sarnast jõudlust kavandatava riiklikult rahastatud võrgu omaga.

5.2.3.1 Hüppeline muutus – püsiside juurdepääsuvõrgud

99. Püsiside juurdepääsuvõrkude jaoks antava riigiabi puhul tuginetakse hüppelise muutuse olemasolu hindamisel sihtpiirkondade liikide eristamisele ülikiirete püsivõrkude olemasolu põhjal.

5.2.3.1.1 Valged ja hallid piirkonnad

100. Valged piirkonnad on piirkonnad, kus ülikiire püsivõrk puudub ja kuhu seda ei ole tõenäoliselt kavas asjakohasel ajavahemikul ehitada.
101. Hallid piirkonnad on piirkonnad, kus on ainult üks ülikiire püsivõrk või kuhu see on tõenäoliselt kavas asjakohasel ajavahemikul ehitada.

⁷² Näiteks ei tuleks püsivõrkude puhul riigiabikõlblikuks lugeda üksnes võrgu aktiivsete komponentide uuendamiseks mõeldud marginaalseid investeeringuid. Ehkki teatavad vaskaablipõhised soodustavad tehnoloogiad (näiteks vektordus) võivad suurendada olemasolevate võrkude võimsust, ei pruugi need nõuda märkimisväärsed investeeringuid uutesse võrkudesse, mistõttu ei peaks need olema riigiabikõlblikud. Mobiilsidevõrkude puhul võivad liikmesriigid teataval asjaoludel tõendada, et aktiivseadmetesse tehtavatel investeeringutel võib olla oluline osa ja et riigi toetus võib olla põhjendatud, kui investeering ei hõlma üksnes järkjärgulist uuendamist, vaid moodustab võrku tehtava märkimisväärselt uue investeeringu lahutamatu osa, tingimusel et kõik kokkusobivuse tingimused on täidetud. Vt näiteks komisjoni 10. jaanuari 2022. aasta otsus (C(2021) 9538), juhtum SA.57216, mobiililevi Galicia maapiirkondades (ELT C 46, 28.1.2022, lk 1).

⁷³ Subsideeritava võrguga tuleb pakkuda teenuseid saavutatud kiirusega, et täita hüppelise muutuse nõue. Subsideeritava võrgu operaatorid võivad aga lisaks hüppelise muutuse nõudeks vajalikule kiirusele pakkuda ka kehvema kvaliteediga teenuseid.

102. Valgetes ja hallides piirkondades peab riigi sekkumine hüppelise muutuse saavutamiseks vastama mõlemale järgmisele tingimustele:
- a) sellega tuleb allalaadimiskiirust võrreldes olemasoleva võrguga vähemalt kolmekordistada;
 - b) see peab kujutama endast märkimisväärtset uut taristuinvesteeringut, mis toob turule märkimisväärtseid uusi võimalusi⁷⁴.

5.2.3.1.2 Segapiirkonnad (valge–hallid)

103. Põhimõtteliselt tuleks kavandatud sekkumine välja töötada nii, et kogu sihtpiirkond on kas valge või hall.
104. Kui aga valgete ja hallide piirkondade eraldamine pole põhjendatud, võivad liikmesriigid tõhususe eesmärgil valida sihtpiirkondi, mis on osaliselt valged ja osaliselt hallid. Piirkondades, kus osa lõppkasutajatest juba teenindatakse ülikiire püsivõrguga (või seda hakatakse tegema asjakohasel ajavahemikul), peab liikmesriik tagama, et riigi sekkumine ei põhjusta olemasoleva võrgu puhul põhjendamatut konkurentsi moonutamist.
105. Asjakohane lahendus võib olla see, et lubatakse selle olemasoleva ülikiire püsivõrgu piiratud üleehitamist, mis ühendab lõppkasutajaid hallis piirkonnas, mis on osa segapiirkonnast. Sellises olukorras võidakse kogu sihtpiirkonda riikliku sekkumise hindamisel käsitada valgena, kui liikmesriik tõendab, et täidetud on kõik järgnevad tingimused:
- a) avaliku konsultatsiooni tulemuste põhjal ei moonuta üleehitamine põhjendamatult konkurentsi;
 - b) üleehitamine piirdub maksimaalselt 10 %ga kõigist sihtpiirkonnas asuvatest hoonetest;
 - c) täidetud on valgete piirkondade puhul punktis 5.2.3.1.1 sätestatud hüppelise muutuse nõuded ja riiklikult rahastatud võrguga pakutakse oluliselt paremaid teenuseid kui need, mis on kättesaadavad segapiirkonna hallis osas. Hallide piirkondade puhul ei pea punktis 5.2.3.1.1 sätestatud hüppelise muutuse nõuded olema täidetud.

106. Komisjon hindab sekkumise asjakohasust segapiirkondades igal üksikjuhul eraldi.

5.2.3.1.3 Mustad piirkonnad

107. Mustad piirkonnad on piirkonnad, kus on vähemalt kaks ülikiiret püsivõrku või kuhu need on tõenäoliselt kavas asjakohasel ajavahemikul ehitada.

⁷⁴ Nii on see näiteks juhul, kui uue võrguga laiendatakse kiudoptiliste kaablite kasutamist olulisel määral võrgu tuumikost võrgu äärte suunas, näiteks kui: i) kasutusele võetakse valguskaabelühendus tugijaamadeni, et toetada traadita juurdepääsu püsivõrkude kasutuselevõttu; ii) kasutusele võetakse valguskaabelühendus jaotuskappideni, kui jaotuskapid polnud varem kiudoptilisse võrku ühendatud; iii) suurendatakse kiudoptiliste kaablite osakaalu kaablivõrkudes (viies need lõppkasutajatele lähemale).

108. Kui riigi sekkumine vastab punktis 5.2.2.1 sätestatud tingimustele, peab riiklikult rahastatud võrk vastama kõigile järgnevatele tingimustele:
- a) sellega tuleb allalaadimiskiirust võrreldes olemasoleva võrguga vähemalt kolmekordistada;
 - b) see peab tagama allalaadimiskiiruse vähemalt 1 Gbit/s ja üleslaadimiskiiruse vähemalt 150 Mbit/s;
 - c) see peab kujutama endast märkimisväärset uut taristuinvesteeringut, mis toob turule märkimisväärsed uusi võimalusi⁷⁵.

5.2.3.2 Hüppeline muutus – mobiilside juurdepääsuvõrgud

109. Riiklikult rahastatud mobiilsidevõrk peab tagama hüppelise muutuse, võttes arvesse mobiilsideteenuse kättesaadavust, läbilaskevõimet, kiirust ja konkurentsi, mis võib soodustada uute uuenduslike teenuste kasutuselevõttu⁷⁶.
110. Nagu märgitud punktis 2.3.2, minnakse igale uuele IMT-standardile üldjuhul üle järkjärgult. Kahe järjestikuse IMT-standardi vahel on järkjärgulised hübriidsüsteemid, mis on tavaliselt tõhusamad kui nende eelkäijad. Näiteks 4G LTE-mobiilsidesüsteem oli mitmes mõttes parem kui 4G ja eraldiseisev 5G on tõhusam kui mitte-eraldiseisev 5G. Samuti on iga uus IMT-standard pakkunud uusi võimalusi⁷⁷. Kuigi kõik IMT-standardid võimaldavad mobiilseid kõneteenuseid, võimaldavad üksnes uusimad IMT-standardid pakkuda tõhusaid mobiilsidevõrgu lairibateenuseid, sealhulgas väiksemat latentsusaega ja suuremaid edastusmahte.
111. Kuna uute võimaluste pakkumine eeldab suuremat läbilaskevõimet, on uute IMT-standardite jaoks vaja uusi sagedusalasid. Sagedusalad on piiratud ressurss – liidus jaotatakse sagedusalasid mobiilsideteenuste osutamiseks enampakkumiste või muude konkurentsipõhiste valikumenetluste alusel ja tasu eest. Kui sagedusalade jaotamise protsessi tulemusel rakendatakse uut IMT-standardit, võib eeldada, et sellel tehnoloogial põhinevate mobiilsidevõrkudega pakutakse märkimisväärsed uusi võimalusi võrreldes olemasolevate mobiilsidevõrkudega. Mobiilsideteenuse osutajad on üksnes siis valmis kandma märkimisväärsed algulusid uut IMT-standardit toetava sagedusala kasutusõiguste omandamiseks, kui nad eeldavad, et uus IMT-standard pakub paremaid võimalusi, tänu millele investeering tasuks end aja jooksul ära. Sellest lähtuvalt on komisjon tunnistanud, et 4G-võrkude lisafunktsioonid võrreldes eelnevate põlvkondadega kujutavad endast hüppelist muutust⁷⁸. Samamoodi on 5G-võrkudel (seejuures eelkõige eraldiseisvatel 5G-võrkudel) täiendavad funktsionaalsed omadused, nagu ülilühike latentsusaeg, suur usaldusväärsus ning võimalus näha osa võrgust ette konkreetseks otstarbeks ja tagada teatav teenusekvaliteet. Nimetatud omadused võimaldavad toetada 5G-võrkudega (eelkõige eraldiseisvate 5G-võrkudega) uusi teenuseid (nt tervisekontrolli- ja hädaabiteenused, tehaseseadmete kontroll

⁷⁵ Vt joonealune märkus 68.

⁷⁶ See võib hõlmata selliste uute teenuste osutamist, mis poleks olnud ilma riigi sekkumiseta võimalikud (nt ühendatud ja automatiseeritud liikuvus).

⁷⁷ Vt ka joonealune märkus 27.

⁷⁸ Vt näiteks komisjoni 16. detsembri 2020. aasta otsus C(2020) 8939 (final), juhtum SA.54684 – Saksamaa – suure läbilaskevõimega mobiilsidetaristu kasutuselevõtt Brandenburgis (ELT C 60, 19.2.2021, lk 2).

reaalajas, arukad võrgud taastuenergia haldamiseks, ühendatud ja automatiseeritud liikuvus, täpne vigade tuvastamine ja kiire sekkumine), tagades seeläbi hüppelise muutuse võrreldes varasemate mobiilsidepõlvkondadega. Prognoositakse, et järgmise põlvkonna mobiilsidetehnoloogia (nt 6G) tagab tulevikus veel paremad võimalused.

5.2.3.3 Hüppeline muutus – tagasiühenduse võrgud

112. Riiklikult rahastatud tagasiühenduse võrk peab tagama hüppelise muutuse võrreldes olemasoleva võrguga (olemasolevate võrkudega). Hüppeline muutus on tagatud, kui riigi sekkumise tulemusel kujutab rahastatud tagasiühenduse võrk endast märkimisväärset investeeringut tagasiühenduse taristusse ja toetab nõuetekohaselt püsi- või mobiilside juurdepääsuvõrkude kasvavaid vajadusi. See võib nii olla juhul, kui riiklikult rahastatud tagasiühenduse võrk on erinevalt olemasoleva(te)st kiudoptiline või põhineb muul tehnoloogial, millega on võimalik pakkuda samasugust jõudlust nagu optilise kiuga. Kui olemasoleva võrgu (või võrkude) aluseks on kiudoptika või muu niisama võimas tehnoloogia, võib hüppelise muutuse saavutamine olla võimalik, näiteks tagasiühenduse võrgu läbilaskevõime asjakohase dimensionimisega, mis sõltub sihtpiirkondade konkreetsest muutuvast olukorrast.
113. Kui riigi sekkumine hõlmab nii tagasiühenduse kui ka (püsi- või mobiilside) juurdepääsuvõrke, tuleb tagasiühenduse võrku dimensionida nii, et sellega on võimalik toetada juurdepääsuvõrkude vajadusi.
114. Liikmesriik peaks kooskõlas tehnoloogianeutraalsuse põhimõttega valima kõige sobivama tehnoloogia, võttes arvesse sihtpiirkondade omadusi ja vajadusi, eelkõige kui kiudoptilised või sarnase jõudlusega võrgud ei ole tehniliselt või majanduslikult elujõulised.

5.2.4 *Abi proportsionaalsus*

115. Liikmesriigid peavad tõendama, et abi on lahendatava probleemiga proportsionaalne. Nad peavad peamiselt näitama, et samasugust muutust käitumises ei oleks võimalik saavutada väiksema abi ja vähema moonutamisega. Abi peetakse proportsionaalseks, kui selle summa piirdub minimaalselt vajalikuga ja võimalikud konkurentsimoonutused on viidud miinimumini kooskõlas käesolevas jaos sätestatud põhimõtetega.

5.2.4.1 Konkurentsipõhine valikumenetlus

116. Riigiabi peetakse proportsionaalseks, kui selle summa piirdub toetatava majandustegevuse elluviimiseks minimaalselt vajalikuga.
117. Ilma et see piiraks kohaldatavate riigihanke-eeskirjade kohaldamist, tuleb abi anda avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva konkurentsipõhise valikumenetluse alusel kooskõlas riigihankepõhimõtetega⁷⁹. Abi peab olema kooskõlas ka tehnoloogianeutraalsuse põhimõttega, nagu sätestatud punktis 5.2.4.2.

⁷⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 65) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 1).

118. Riigiabi loetakse proportsionaalseks ja minimaalselt vajalikuga piirduvaks, kui seda antakse piisava osalejate arvuga konkurentsipõhise valikumenetluse kaudu. Kui osalejate arv või tingimustele vastavate pakkumuste arv ei ole piisav, peab liikmesriik andma sõltumatule audiitorile ülesande hinnata võitnud pakkumust (sealhulgas kuluarvutusi).
119. Olenevalt asjaoludest võivad sobida erinevad menetlused. Näiteks tehniliselt keerukate sekkumiste puhul võivad liikmesriigid otsustada algtatada võimalike pakkujatega võistleva dialoogi, mille eesmärk on tagada kõige asjakohasem sekkumisviis.
120. Liikmesriik peab tagama, et valitakse majanduslikult soodsaim pakkumus⁸⁰. Seepärast peab liikmesriik eelnevalt kehtestama objektiivsed, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad kvalitatiivsed kriteeriumid pakkumuste hindamiseks ning määrama kindlaks iga kriteeriumi suhtelise kaalu.
121. Pakkumuste hindamise kvalitatiivsed kriteeriumid võivad muu hulgas hõlmata võrgu jõudlust (sealhulgas selle turvalisust), geograafilist ulatust, tehnoloogilise lähenemisviisi tulevikukindlust, pakutud lahenduse mõju konkurentsile (sealhulgas hulgimüügitasandi juurdepääsu tingimusi ja hinnakujundust)⁸¹ ning omamise kogukulu⁸².
122. Liikmesriigid võivad kaaluda täiendavate edupunktide andmist kriteeriumide põhjal, mis on seotud võrgu kliima- ja keskkonnanäitajatega,⁸³ täpsemalt kliimanetraalsusega seotud omadustega, sealhulgas võrgu CO₂ jalajäljega, ning võrgu mõjuga looduskapitali põhikomponentidele, see tähendab õhule, veele, maale ja elurikkusele. Samuti võivad liikmesriigid kehtestada valitud pakkujale kohustuse võtta proportsionaalseid leevendusmeetmeid, kui võrk võib keskkonda kahjulikult mõjutada.
123. Kui abi antakse ilma konkurentsipõhise valikumenetluseta avaliku sektori asutusele, kes võtab lairibavõrgu kasutusele ja haldab seda hulgimüügitasandil⁸⁴ kas otse või asutusesisese üksuse kaudu (otseinvesteeringute mudel), peab liikmesriik samamoodi põhjendama võrgu ja tehnoloogilise lahenduse valikut⁸⁵.

⁸⁰ Kooskõlas riigihankepõhimõtetega.

⁸¹ Näiteks peaksid põhimõtteliselt rohkem edupunkte saama võrgutopoloogiad, mis võimaldavad täielikku ja tõhusat eraldamist.

⁸² Omamise kogukulu võtavad arvesse näiteks äriühingud, kes soovivad investeerida varadesse. Omamise kogukulu hõlmab alginvesteeringut ning kõiki otseseid ja kaudseid pikas perspektiivis tekkivaid kulusid. Alginvesteeringu summat on lihtne kindlaks määrata, aga äriühingud soovivad enamasti analüüsida kõiki võimalikke kulusid, mis kaasnevad vara haldamise ja hooldamisega selle olemusringi jooksul, ning see võib märkimisväärselt mõjutada otsust investeerida.

⁸³ Näiteks investeeringu energiatarbimine või olemusring ning seega põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kriteeriumid, mis on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määruses (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13).

⁸⁴ Abisaajal võib olla lubatud osutada jaemüügiteenuseid viimase abinõuna, kui turul pole selliste teenuste osutamist tagatud. Vt komisjoni 15. novembri 2019. aasta otsus C(2019) 8069 (final), juhtum SA.54472 (2019/N) – Iirimaa – riiklik lairibaühenduse kava (ELT C 7, 10.1.2020, lk 1).

⁸⁵ Vt komisjoni 12. oktoobri 2018. aasta otsus C(2018) 6613 (final), juhtum SA.49614 (2018/N) – Leedu – järgmise põlvkonna juurdepääsutaristu väljatöötamine – RAIN 3 (ELT C 424, 23.11.2018, lk 8); komisjoni 30. juuni 2016. aasta otsus C(2016) 3931 (final), juhtum SA.41647 – Itaalia – Strategia Banda Ultralarga (ELT C 258, 15.7.2016, lk 4); komisjoni 20. augusti 2019. aasta otsus C(2019) 6098 (final), juhtum SA.52224 – Austria – lairibaprojekt Kärntenis (ELT C 381, 8.11.2019, lk 7).

124. Sellise avaliku sektori asutuse või asutusesisese üksuse mis tahes kontsessioon või muu volitus kolmandale isikule võrgu projekteerimiseks, ehitamiseks või käitamiseks tuleb anda avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva valikumenetluse alusel. See menetlus peab olema kooskõlas riigihankepõhimõtetega, toimuma majanduslikult soodsaima pakkumuse meetodil ja vastama tehnoloogianeutraalsuse põhimõttele, piiramata kohaldatavate riigihanke-eeskirjade kohaldamist.

5.2.4.2 Tehnoloogianeutraalsus

125. Tehnoloogianeutraalsuse põhimõtte kohaselt ei tohi riigi sekkumise puhul eelistada ega välja jätta ühtegi konkreetset tehnoloogiat, seda nii abisaajate valimisel kui ka hulgimüügitasandi juurdepääsu pakkumisel. Kuna olemas on erinevaid lahendusi, ei tohiks hankes eelistada ühtegi konkreetset tehnoloogiat või võrguplatvormi. Pakkujatele tuleks anda võimalus pakkuda nõutavaid teenuseid, kasutades mis tahes sobivaimat tehnoloogiat või tehnoloogialahenduste kombinatsiooni. See ei piira liikmesriikide võimalust määrata enne menetlust kindlaks võrkude soovitud jõudlus, sealhulgas energiatõhusus, ning anda edupunkte kõige sobivamale tehnoloogilisele lahendusele või tehnoloogiliste lahenduste kombinatsioonile, tuginedes objektiivsetele, läbipaistvatele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumitele, nagu sätestatud punktis 5.2.4.1. Riiklikult rahastatud võrk peab võimaldama kõigile juurdepääsu taotlejatele juurdepääsu õiglastel ja mittediskrimineerivatel tingimustel, olenemata kasutatavast tehnoloogiast.

5.2.4.3 Olemasoleva taristu kasutamine

126. Olemasoleva taristu kasutamine on üks peamistest teguritest, mis võivad aidata piirata uue lairibavõrgu kasutuselevõtu kulusid ja selle mõju keskkonnale.
127. Liikmesriigid peaksid kutsuma konkurentsipõhises valikumenetluses osaleda soovivaid ettevõtjaid üles kasutama mis tahes kättesaadavat olemasolevat taristut. Samuti peaksid liikmesriigid kutsuma neid ettevõtjaid üles esitama üksikasjaliku teabe kavandatavas sekkumispiirkonnas olemasolevate taristute kohta, mis on nende omanduses või kontrolli all⁸⁶. See teave tuleks esitada aegsasti, et seda saaks pakkumuste ettevalmistamisel arvesse võtta. Kui see on proportsionaalne, võttes muu hulgas arvesse sekkumispiirkonna suurust, teabe kättesaadavust ja olemasolevat aega, peaksid liikmesriigid seadma selle teabe esitamise valikumenetluses osalemise tingimuseks⁸⁷. See teave võib hõlmata eelkõige a) taristu asukohta ja trassi, b) taristu liiki ja praegust kasutust, c) kontaktpunkti ja d) võimaluse korral⁸⁸ taristu kasutamise tingimusi.

⁸⁶ Taristu, millele neil on õigus anda juurdepääs kolmandatele isikutele.

⁸⁷ Vt komisjoni otsus Ühendkuningriigi riikliku lairibahenduse kava kohta aastateks 2016–2020 (ELT C 323, 2.9.2016, lk 2) (põhjendused 115 ja 116) juhtumis SA. 40720 (2016/N), milles Ühendkuningriigi ametiasutused nõudsid kõigilt pakkujatelt tegevusjuhendi järgimist. Tegevusjuhend sisaldas nõudeid seoses järgmisega: i) esitatava teabe üksikasjalikkus, ii) teabe esitamise tähtajad, iii) mitteavalikustamise kokkuleppe vastuvõetavad tingimused ning iv) kohustus teha taristu kättesaadavaks muudes pakkumustes kasutamiseks. Pakkujad, kes ei täida tegevusjuhendis sätestatud tingimusi, jäetakse hankest kõrvale.

⁸⁸ See võib olla nii eelkõige juhul, kui sellised tingimused on juba seatud tulenevalt regulatiivsetest kohustustest, mille riigi reguleerivad asutused või muud pädevad asutused on kehtestanud direktiivi (EL) 2018/1972 kohaselt, kui juurdepääs on ette nähtud varasema riigiabi käsitleva otsusega või kui olemas on hulgimüügipakkumine.

128. Liikmesriigid peavad tegema kättesaadavaks kogu nende käsutuses oleva teabe⁸⁹ olemasoleva taristu kohta, mida saaks kasutada lairibavõrkude kasutuselevõtuks sekkumispiirkonnas. Liikmesriike kutsutakse üles tuginema direktiivi 2014/61/EL artikli 4 lõike 2 kohaselt loodud ühtsele teabepunktile.

5.2.4.4 Hulgimüügitasandi juurdepääs

129. Kolmandate isikute tegelik hulgimüügitasandi juurdepääs rahastatud võrkudele on iga riigiabi meetme oluline osa. Eelkõige võimaldab hulgimüügitasandi juurdepääs kolmandatest isikutest ettevõtjatel konkureerida väljavalitud pakkujaga, suurendades seega valikut ja konkurentsi meetmega hõlmatud piirkondades. Hulgimüügitasandi juurdepääs hoiab ka ära piirkondlike teenusemonopolide tekke. Võimaldades konkurentsil sihtpiirkonnas areneda, tagab see ühtlasi turu pikaajalise arengu selles piirkonnas. See juurdepääs ei sõltu eelnevast turuanalüüsist direktiivi (EL) 2018/1972 III peatüki tähenduses. Sellest hoolimata peaks riiklikult rahastatud võrguga seotud hulgimüügitasandi juurdepääsukohustuste liik võtma arvesse valdkondliku reguleerimise raames sätestatud juurdepääsukohustuste portfelli. Kuna aga abisaajad ei kasuta võrgu kasutuselevõtmiseks üksnes enda vahendeid, vaid ka riigi raha, peaksid nad pakkuma suuremat hulgimüügitasandi juurdepääsutoodete valikut kui see, mida riigi reguleerivad asutused nõuavad märkimisväärse turujõuga ettevõtjalt. Selline hulgimüügitasandi juurdepääs tuleks anda võimalikult vara enne asjaomaste teenuste osutamisega alustamist ning kui võrguoperaator kavatseb hakata osutama ka jaemüügitenuseid, siis vähemalt kuus kuud enne nende jaemüügitenuste osutamisega alustamist.
130. Riiklikult rahastatud võrk peab pakkuma ettevõtjatele juurdepääsu õiglastel ja mittediskrimineerivatel tingimustel. See võib tähendada olemasoleva taristu ajakohastamist ja läbilaskevõime suurendamist, kui see on vajalik, ning piisava uue taristu kasutuselevõttu (nt kaablikanalisisatsioon, mis on piisavalt suur piisava arvu võrkude ja eri võrgutopoloogiatega jaoks)⁹⁰.
131. Liikmesriigid peavad märkima hulgimüügitasandi juurdepääsutoodete tingimused ja hinnad konkurentsi põhise valikumenetluse dokumentides ning avaldama selle teabe ülevaatlikul veebisaidil riigi või piirkonna tasandil. Üldsusel peaks olema juurdepääs sellele veebisaidile ilma igasuguste piiranguteta, sealhulgas eelneva kasutajaks registreerumiseta.
132. Hulgimüügitasandi juurdepääsu tõhususe tagamiseks ja selleks, et võimaldada juurdepääsu taotlejal oma teenuseid osutada, tuleb hulgimüügitasandi juurdepääs anda

⁸⁹ Juurdepääsu sellele teabele võib piirata vastavalt kohaldatavatele eeskirjadele. Näiteks võib juurdepääsu direktiivi 2014/61/EL kohasele füüsilist taristut käsitlevale teabele piirata võrkude turvalisuse ja terviklikkuse, riikliku julgeoleku, rahva tervise või ohutuse, konfidentsiaalsuse või ärisaladuste tõttu.

⁹⁰ See võib olenevalt sekkumise laadist hõlmata järgmist: piisava suurusega kaablikanalisisatsioon, piisav arv pimekiude, postide, mastide, tornide liik ja uuendamine, tõhusa eraldamise tagamiseks mõeldud jaotuskappide liik ja suurus. Vt komisjoni 26. mai 2016. aasta otsus C(2016) 3208 (final), juhtum SA 40720 (2016/N) – Ühendkuningriik – kava „Broadband Delivery UK“ (ELT C 323, 2.9.2016, lk 2), ning komisjoni 15. novembri 2019. aasta otsus C(2019) 8069 (final), juhtum SA.54472 (2019/N) – Iirimaa – riiklik lairibaühenduse kava (ELT C 7, 10.1.2020, lk 1).

ka võrgu nendele osadele, mida pole riiklikult rahastatud või mida abisaaja ei pruugi olla kasutusele võtnud⁹¹.

5.2.4.4.1 Hulгимүүгитасанди juurdepääsu tingimused

133. Tõhus hulгимүүгитасанди juurdepääs tuleb anda vähemalt kümneks aastaks kõigi aktiivsete toodete puhul peale virtuaalselt eraldatud kliendiliini (VULA).
134. VULA-l põhinev juurdepääs tuleb anda ajavahemikuks, mis on võrdne selle taristu olerusringiga, mida VULA asendab⁹².
135. Juurdepääs uuele taristule (nagu kaablikanalisatsioon, postid, jaotuskapid, pimekiud) tuleb tagada asjaomase võrguelemendi olerusringi ajaks⁹³. Kui riigiabi antakse uue taristu jaoks, peab see taristu olema piisavalt suur, et vastata juurdepääsu taotlejate praegusele ja muutuvale nõudlusele⁹⁴. See täiendab ja ei mõjuta ühtegi võimalikku reguleerivat kohustust, mille riigi reguleeriv asutus võib olla kehtestanud.
136. Liikmesriigid peavad konsulteerima riigi reguleerivate asutustega hulгимүүгитасанди juurdepääsutoodete, nende tingimuste ja hinnakujunduse teemal. Riigi reguleerivaid asutusi kutsutakse üles andma suuniseid, nagu sätestatud punktis 5.2.4.6.
137. Samad juurdepääsutingimused peavad kehtima kogu riiklikult rahastatud võrgus, sealhulgas selle võrgu neis osades, kus on kasutatud olemasolevat taristut. Juurdepääsukohustuste täitmine tuleb tagada ka siis, kui riiklikult rahastatud võrgu omandiõigus või haldamise või käitamise tingimused muutuvad.
138. Enda vahendeid kasutades võivad abisaaja ja riiklikult rahastatud võrku kasutavad juurdepääsu taotlejad otsustada laiendada oma võrke sihtpiirkonna lähipiirkondadesse. Juurdepääsu taotlejad võivad sellist laiendamist ellu viia hulгимүүгитасанди juurdepääsukohustustele tuginedes. Kui nad ei ole abisaajaga seotud, ei kehti sellise lähipiirkondadesse laiendamise suhtes piiranguid. Juurdepääsu taotlejat käsitletakse abisaajaga mitteseotuna, kui ta ei kuulu samasse kontserni ja kui tal puudub osalus vastavates ettevõtetes. Abisaajate elluviidav laiendamine võib olla lubatud, kui võetud on allpool esitatud kumulatiivsed kaitsemeetmed.
 - a) Kui liikmesriik korraldab avaliku konsultatsiooni (vt punkt 5.2.2.4.2), peab ta märkima, et hilisemas etapis on lubatud eraviisiline laiendamine, ja esitada sisulist teavet sellise laiendamise võimaliku ulatuse kohta.

⁹¹ Näiteks tähendab tõhus juurdepääs, et piisav hulгимүүгитасанди juurdepääs aktiivseadmetele antakse isegi siis, kui rahastatakse üksnes taristut.

⁹² Kuna praegusel juhul on VULA uue taristu füüsilise eraldamise alternatiiv, kohaldatakse samu eeskirju nagu uue taristu suhtes.

⁹³ Vt komisjoni 15. novembri 2019. aasta otsus C(2019) 8069 (final), juhtum SA.54472 (2019/N) – Iirimaa – riiklik lairibaühenduse kava (ELT C 7, 10.1.2020, lk 1). Kui abisaaja otsustab uuendada või asendada taristu enne abi saava taristu olerusringi lõppu, peab abisaaja jätkama taristule juurdepääsu võimaldamist alge taristu puhul ette nähtud kogu olerusringi ajal.

⁹⁴ Näiteks – ja olenevalt võrgu eripäradest – kui ehitatakse uus kaablikanalisatsioon kiudoptiliste kaablite jaoks, peaks see mahutama vähemalt kolme eri kiudoptilist kaablit, millest igaüks koosneb paljudest kiududest ja mida saavad seega kasutada mitu ettevõtjat. Kui olemasoleva taristu läbilaskevõime on piiratud ja selles pole võimalik tagada juurdepääsu vähemalt kolmele eri kiudoptilisele kaablile, peaks riiklikult rahastatud võrgu operaator tegema juurdepääsu taotlejatele kättesaadavaks vähemalt 50 % läbilaskevõimest (eelkõige pimekiud), tuginedes põhimõttele „kes ees, see mees“.

b) Lähipiirkondadesse laiendamist võib ellu viia üksnes kaks aastat pärast riiklikult rahastatud võrgu käitamise algust, kui esineb üks järgmistest olukordadest:

- (i) sidusrühmad tõendavad avaliku konsultatsiooni käigus, et kavandatud laiendamine võib hõlmata lähipiirkonda, kus on juba olemas vähemalt kaks eraldi võrku, millega pakutakse riiklikult rahastatud võrgu omaga võrreldavat kiirust;
- (ii) lähipiirkonnas on vähemalt üks võrk, millega pakutakse riiklikult rahastatud võrgu omaga võrreldavat kiirust ja mida hakati käitama vähem kui viis aastat enne riiklikult rahastatud võrgu käitamise alustamist⁹⁵.

139. Kui avaliku konsultatsiooni tulemused tõendavad muude märkimisväärsete konkurentsimoonutuste riski, tuleb abisaajal laiendamine keelata.

5.2.4.4.2 Hulgimüügitasandi juurdepääsutooted

5.2.4.4.2.1 Valgetes piirkondades kasutusele võetavad püsiside juurdepääsuvõrgud

140. Riiklikult rahastatud võrgus tuleb tagada vähemalt bitivooühendus, juurdepääs pimekiule ja taristule, sealhulgas jaotuskappidele, postidele, mastidele, tornidele ja kaablikanaliseerimisele.

141. Lisaks peavad liikmesriigid tagama, et riiklikult rahastatud võrgus on ette nähtud vähemalt füüsiline eraldamine või VULA. Et VULA-toodet peetaks sobivaks hulgimüügitasandi juurdepääsutooteks, peab see olema saanud riigi reguleeriva asutuse või muu pädeva asutuse eelneva heakskiidu.

5.2.4.4.2.2 Hallides ja mustades piirkondades kasutusele võetavad püsiside juurdepääsuvõrgud

142. Riiklikult rahastatud võrguga tuleb tagada vähemalt a) punktis (140) osutatud hulgimüügitasandi juurdepääsutooted ja b) füüsiline eraldamine.

143. Liikmesriigid võivad pidada asjakohaseks jätta füüsilise eraldamise tagamise nõue kehtestamata ja nõuda selle asemel VULA tagamist. Sellisel juhul peavad liikmesriigid avaliku konsultatsiooni käigus teatama oma kavatsusest teha erand füüsilise eraldamise tagamise kohustusest ja esitada selle valiku põhjused. Liikmesriigid peavad tõendama, et füüsilise eraldamise tagamise asendamine VULA tagamisega ei tekita konkurentsi põhjendamatu moonutamise riski, võttes arvesse avaliku konsultatsiooni tulemust ning turu ja asjaomase piirkonna omadusi⁹⁶. Selle põhjal hindab komisjon, kas VULA tagamisega füüsilise eraldamise asemel tagatakse, et abi on proportsionaalne.

⁹⁵ Need reeglid kehtivad ka riiklikult rahastatud tagasiühenduse võrku ühendatuse suhtes või sellise riiklikult rahastatud mobiilsidevõrgu suhtes, mida hakatakse hiljem kasutama traadita püsiühenduse teenuste osutamiseks piirkondades, kus on juba püsivõrk.

⁹⁶ Need omadused võivad olla seotud elektroonilise side turu eelreguleerimisega, turul tegutsevate operaatorite ärimudeliga (üksnes hulgimüügiga tegelevad või vertikaalselt integreeritud lairibateenuste osutajad), riigiabi projekti suurusega, füüsilise eraldamise kasutamisega asjaomases liikmesriigis jne.

5.2.4.4.2.3 Mobiilside juurdepääsuvõrgud

144. Riiklikult rahastatud võrgus tuleb pakkuda kooskõlas turu omadustega mõistlikku valikut hulgimüügitasandi juurdepääsutooteid, et tagada tõhus juurdepääs subsideeritud võrgule. Sealhulgas tuleb tagada vähemalt rändlus ning juurdepääs postidele, mastidele, tornidele ja kaablikanalisisatsioonile. Kohe kui need muutuvad kättesaadavaks, tuleb riiklikult rahastatud võrgus pakkuda juurdepääsutooteid, mis on vajalikud mobiilsidevõrkude, näiteks 5G-võrkude ja tulevaste põlvkondade mobiilsidevõrkude uusimate funktsioonide kasutamiseks⁹⁷⁹⁸.

5.2.4.4.2.4 Tagasiühenduse võrgud

145. Riiklikult rahastatud võrgus tuleb tagada vähemalt üks aktiivne teenus ning juurdepääs postidele, mastidele, tornidele, kaablikanalisisatsioonile ja pimekiule.
146. Liikmesriigid peavad nägema ette piisava läbilaskevõime tagamise uue taristu jaoks (näiteks piisavalt suur kaablikanalisisatsioon kiudoptilise võrgu kasutuselevõtuks, et rahuldada kõigi juurdepääsu taotlejate prognoositavaid vajadusi), kui see on vajalik tõhusa juurdepääsu tagamiseks õiglastel ja mittediskrimineerivatel tingimustel.

5.2.4.4.3 Hulgimüügitasandi juurdepääs põhjendatud nõudluse põhjal

147. Erandina punktis 5.2.4.4.2 sätestatud tingimustest võivad liikmesriigid piirduda teatavate hulgimüügitasandi juurdepääsutoodete pakkumisel juurdepääsu taotleja põhjendatud nõudluse juhtudega, kui nende toodete pakkumine suurendaks ebaproportsionaalselt investeerimiskulusid, kuid sellest ei oleks märkimisväärset kasu konkurentsi suurendamisel.
148. Selleks et komisjon saaks sellise erandi heaks kiita, peavad liikmesriigid seda põhjendama asjaomase sekkumise omaduste alusel. Põhjendus peaks tuginema põhjendatud ja objektiivsetele kriteeriumidele, nagu väike asustustihedus asjaomastes piirkondades, sihtpiirkonna suurus või abisaajate suurus⁹⁹. Liikmesriigid peavad tõendama iga sellise juurdepääsutoote puhul, mida ei pakuta, et toote pakkumisega kaasneks sekkumise kulude ebaproportsionaalne suurenemine, tuginedes üksikasjalikele ja objektiivsetele kuluarvutustele.
149. Juurdepääsu soovija taotlust peetakse põhjendatuks juhul, kui a) juurdepääsu taotleja esitab äriplaani, mis õigustab toote arendamist riiklikult rahastatud võrgus, ja b) samas geograafilises piirkonnas ei paku ükski muu ettevõtja juba ühtki võrreldavat

⁹⁷ Näiteks mitme operaatoriga juurdepääsuvõrk (MORAN), mitme operaatoriga tuumikvõrk (MOCN), võrkude tükeldamine.

⁹⁸ Abi andmisel peab liikmesriik veenduma, et mastide ja tornidega on võimalik selline juurdepääs tagada, võttes arvesse turu praegust ja muutuvat struktuuri.

⁹⁹ Vt näiteks komisjoni 19. oktoobri 2011. aasta otsus K(2011) 7285 (lõplik), juhtum N 330/2010 – Prantsusmaa – *Programme national «Très Haut Débit»* – Volet B (ELT C 364, 14.12.2011, lk 2), ning komisjoni 20. novembri 2012. aasta otsus C(2012) 8223 (final), juhtum SA 33671 (2012/N) – Ühendkuningriik – Ühendkuningriigi riiklik lairibaühenduse kava „Broadband Delivery UK“ (ELT C 16, 19.1.2013, lk 2).

juurdepääsutoodet hinnaga, mis on samaväärne hinnaga tihedamini asustatud piirkondades¹⁰⁰.

150. Kui juurdepääsutaotlus on põhjendatud, kannab juurdepääsutaotluse rahuldamise lisakulu abisaaja.

5.2.4.4.4 Hulgimüügitasandi juurdepääsu hinnakujundus

151. Hulgimüügitasandi juurdepääsutoodete hindade kehtestamisel peavad liikmesriigid tagama, et iga toote hulgimüügitasandi juurdepääsuhind põhineb ühel järgmistest võrdlusalustest ja hinnakujunduspõhimõtetest:

- a) keskmised avaldatud hulgimüügihinnad, mis on tavapärased liikmesriigi võrreldavates, konkurentsivõimelisemates piirkondades;
- b) reguleeritud hinnad, mille on asjaomaste turgude ja teenuste puhul juba määranud või heaks kiitnud riigi reguleeriv asutus;
- c) kulupõhine lähenemisviis või vastavalt sektorit reguleerivale õigusraamistikule kehtestatud meetodika.

152. Riigi reguleeriva asutusega tuleb konsulteerida hulgimüügitasandi juurdepääsutoodete ja hulgimüügitasandi juurdepääsu tingimuste, sealhulgas hindade ja asjaomaste vaidluste teemal, nagu sätestatud punktis 5.2.4.6.

5.2.4.4.5 Tagastamine

153. Sageli määratakse püsi- ja mobiilsidevõrkude kasutuselevõtmist toetavate riigi sekkumiste jaoks antav abisumma kindlaks eelnevalt, et katta eeldatav rahastamispuudujääk abi saava taristu olulusringi jooksul.
154. Kuna tulevane kulude ja tulude areng on üldiselt ebakindel, peaksid liikmesriigid sellisel juhul hoolikalt jälgima iga riiklikult rahastatud projekti rakendamist¹⁰¹ kogu abi saava taristu olulusringi jooksul ning nägema ette tagastamismehhanismi. See mehhanism võimaldab võtta nõuetekohaselt arvesse teavet, mida abisaaja ei saanud riigiabi taotledes algses äriplaanis arvesse võtta. Tegurid, mis võivad mõjutada projekti kasumlikkust ning mida võib olla keeruline või isegi võimatu eelnevalt piisava täpsusega kindlaks määrata, on näiteks a) võrgu kasutuselevõtmise tegelikud

¹⁰⁰ Komisjon võib kiita proportsionaalsusanalüüsi käigus heaks muidki tingimusi, võttes arvesse juhtumi eripärasid ja üldist tasakaalustatuse kriteeriumi. Vt näiteks komisjoni 19. oktoobri 2011. aasta otsus K(2011) 7285 (lõplik), juhtum N 330/2010 – Prantsusmaa – *Programme national «Très Haut Débit»* – *Volet B* (ELT C 364, 14.12.2011, lk 2), ning komisjoni 20. novembri 2012. aasta otsus C(2012) 8223 (final), juhtum SA 33671 (2012/N) – Ühendkuningriik – Ühendkuningriigi riiklik lairibaühenduse kava „Broadband Delivery UK“ (ELT C 16, 19.1.2013, lk 2). Kui tingimused on täidetud, võidakse juurdepääs anda ajavahemiku jooksul, mis on konkreetsel turul tavapärane. Vaidluse korral peaks abi andev asutus küsima nõu riigi reguleerivalt asutuselt või muult pädevalt riigiasutuselt.

¹⁰¹ See hõlmab riigiabikava raames antavat üksikabi.

kulud, b) põhiteenustelt teenitav tegelik tulu, c) tegelik kasutamismäär ning d) muudelt kui põhiteenustelt teenitav tegelik tulu¹⁰².

155. Liikmesriigid peavad rakendama tagastamismehhanismi abi saava taristu olelusringi jooksul, kui projekti jaoks antud abisumma ületab 10 miljonit eurot. Liikmesriigid peavad eelnevalt kehtestama mehhanismi kohta läbipaistvad ja selged eeskirjad (sealhulgas konkurentsipõhise valikumenetluse dokumentides).
156. Tagastamismehhanism pole vajalik, kui projekt viiakse ellu otseinvesteeringute mudeli alusel, mille puhul avaliku sektori asutus ehitab riigile kuuluva üksnes hulgimüügiks ette nähtud võrgu ning käitab seda ainueesmärgiga anda õiglane ja mittediskrimineeriv juurdepääs kõigile ettevõtjatele¹⁰³.
157. Kuna mitmesugustel teguritel võib olla abisaaja äriplaanile positiivne või negatiivne mõju, tuleks tagastamismehhanismi väljatöötamisel võtta arvesse kaht järgmist eesmärki ja tagada nende vaheline tasakaal: a) see peaks võimaldama liikmesriigil nõuda sisse summad, mis ületavad mõistlikku kasumit¹⁰⁴; b) see ei tohiks ohustada ettevõtjate stiimuleid konkurentsipõhises valikumenetluses osalemiseks¹⁰⁵ ja kulutõhususe saavutamiseks (tõhususe suurendamiseks) võrgu kasutuselevõtmisel. Et saavutada nende kahe eesmärgi vaheline tasakaal, peaksid liikmesriigid kehtestama tootmise tõhususe suurenemist stimuleerivad kriteeriumid¹⁰⁶.
158. Stiimulsumma peab moodustama maksimaalselt 30 % mõistlikust kasumist. Liikmesriigid ei tohiks sisse nõuda lisakasumit, mis on selle piirmääraga võrdne või sellest väiksem (st mõistlikku kasumit, millele on liidetud stiimulsumma¹⁰⁷). Kasum, mis ületab piirmäära, tuleb jagada abisaaja ja liikmesriigi vahel, tuginedes konkurentsipõhise valikumenetluse tulemusel põhjal leitud abi osakaalule¹⁰⁸.
159. Tagastamismehhanismides tuleb arvesse võtta ka kasumit, mis on saadud riiklikult rahastatud võrguga seotud muudest tehingutest. Näiteks kui äriühing on asutatud konkreetselt riiklikult rahastatud võrgu ehitamiseks või käitamiseks, siis juhul, kui

¹⁰² Näiteks võib tagastamismehhanism aidata nõuda sisse kasumi, mis on suurem kui mõistlike ootuste põhjal, näiteks tulenevalt i) prognoositust suuremast lairibatoode kasutuselevõtmisest, mille tulemuseks on lisakasum ja väiksem investeeringute puudujääk, ning ii) muudest kui lairibatoodest saadavast tulust, mis on prognoositust suurem, mille tulemuseks on lisakasum ja väiksem investeeringute puudujääk (nt tulu uutest hulgimüügitasandi juurdepääsutoodetest). Vt komisjoni 26. mai 2016. aasta otsus C(2016) 3208 (final), juhtum SA 40720 (2016/N) – Ühendkuningriik – kava „Broadband Delivery UK“ (ELT C 323, 2.9.2016, lk 2).

¹⁰³ Tagastamismehhanism võib olla vajalik muudel juhtudel, näiteks teatavate riigi omandi mudelite korral. Vt näiteks komisjoni 26. mai 2016. aasta otsus C(2016) 3208 (final), juhtum SA 40720 (2016/N) – Ühendkuningriik – kava „Broadband Delivery UK“ (ELT C 323, 2.9.2016, lk 2).

¹⁰⁴ Mõistliku kasumina tuleks käsitada kapitali tasuvuse määra, mida vajaks keskmine ettevõtja, võttes arvesse lairibasektorile omast riskitaset ja osutatavate teenuste liiki. Vajalik kapitali tasuvuse määr määratakse tavaliselt kapitali kaalutud keskmise hinna alusel.

¹⁰⁵ Konkurentsipõhises valikumenetluses osalemine sõltub eeldatavast kasumist ja kahjumist. Kahjum võib tekkida näiteks siis, kui pakkuja on suhtunud lairibateenuste osutamisest saadavasse eeldatavasse tulusse liiga optimistlikult või kui tekivad ootamatud kulud. Kuna abi andev asutus ei hüvita ootamatuid kahjusid, võib tulevase kasumi suhtes kohaldatakse range tagastamismehhanism suurendada investori üldist riski ja vähendada huvi konkurentsipõhises valikumenetluses osalemise vastu.

¹⁰⁶ Tõhususe suurenemine ei tohi halvendada pakutava teenuse kvaliteeti.

¹⁰⁷ Kui mõistlik kasum on 10 %, oleks maksimaalne stiimulsumma 3 %.

¹⁰⁸ Näiteks kui mõistlik kasum on 10 % ja kohaldatakse maksimaalset stiimulsummat 3 %, ei peaks liikmesriigid sisse nõudma kasumit, mis ei ületa 13 %. Kui tegelik kasum on 20 % ja abi osakaal 70 %, jagatakse 13 % ja 20 % vahele jääv kasum selliselt, et 70 % saab liikmesriik ja 30 % lairibainvestor.

selle äriühingu olemasolev aktsionär müüb kõik oma aktsiad või osa oma aktsiatest äriühingus seitsme aasta jooksul alates võrgu valimisest või kümne aasta jooksul alates abi andmisest, peab liikmesriik nõudma sisse mis tahes summa, mille võrra müügitulu ületab hinda, millega olemasolev aktsionär saavutaks mõistliku kasumi¹⁰⁹.

5.2.4.5 Raamatupidamisarvestuse eraldamine

160. Tagamaks, et abi jääb proportsionaalseks ja et sellega ei kaasne ülekompenseerimist ega sellise tegevuse ristsubsideerimist, mille jaoks abi ei antud, peab abisaaja tagama raamatupidamisarvestuse eraldamise, et riigi rahaliste vahendite abil kasutusele võetud võrgu kasutuselevõtmise ja käitamise kulud ning võrgu kasutamisest saadav tulu oleksid selgelt eristatud.

5.2.4.6 Riigi reguleerivate asutuste, riiklike konkurentsiasutuste, riiklike pädevuskeskuste ja pädevate lairibaühenduse asutuste roll

161. Lairibavõrkude toetamiseks mõeldud kõige sobivamate riigi sekkumiste väljatöötamisel on eriti oluline roll riigi reguleerivatel asutustel. Riigi reguleerivad asutused on omandanud tehnilised teadmised ja oskusteabe tänu sellele, et valdkondliku reguleerimisega on neile antud määrav roll, ning neil on parimad võimalused toetada avaliku sektori asutusi riigi sekkumiste väljatöötamisel.
162. Liikmesriike kutsutakse üles kaasama riigi reguleerivaid asutusi süstemaatiliselt riigi sekkumiste kavandamisse, rakendamisse ja järelvalvesse, seejuures eelkõige a) sihtpiirkondade kindlaksmääramisse (kaardistamine ja avalik konsultatsioon), b) hüppelise muutuse nõuete täitmise hindamisse ning c) konfliktide lahendamise mehhanismidesse, sealhulgas eelnimetatuga seotud võimalike vaidluste korral.
163. Võttes arvesse riigi reguleerivate asutuste eriteadmisi siseturu kohta, peavad liikmesriigid konsulteerima riigi kõige asjakohasemate reguleerivate asutustega seoses a) hulgimüügitasandi juurdepääsutoodete, nende tingimuste ja hinnakujundusega (punkt 5.2.4.4) ning b) olemasolevate taristutega, mille suhtes kohaldatakse eelreguleerimist (punkt 5.2.4.3). Kui riigi reguleerivale asutusele on antud vajalikud volitused osalemiseks lairibavõrkude kasutuselevõtmiseks mõeldud riigipoolsetes sekkumistes, peaks liikmesriik saatma riigi reguleerivale asutusele abimeetmete üksikasjaliku kirjelduse vähemalt kaks kuud enne riigiabist teatamist, et riigi reguleerival asutusel oleks piisavalt aega oma arvamuse esitamiseks.
164. Parimate tavade kohaselt ja ilma et see piiraks pädevust, mis on riigi reguleerivatel asutustel vastavalt reguleerivale raamistikule, võivad riigi reguleerivad asutused anda kohalikele ametiasutustele suunised muu hulgas turuanalüüsi tegemise, hulgimüügitasandi juurdepääsutoodete määratluste ja hinnakujunduse kohta. Sellistes suunistes tuleks võtta arvesse reguleerivat raamistikku ja komisjoni esitatud soovitusi¹¹⁰.

¹⁰⁹ Näiteks kui aktsionärile kuulub 40 % abi saava äriühingu aktsiatest ja mõistlikku kasumit diskontomäärana kasutava äriühingu nüüdispuhasväärtus on X, siis juhul, kui aktsionär müüb oma aktsiad koguhinnaga Y, peab liikmesriik nõudma aktsionärielt sisse summa vastavalt valemile $Y - 40 \% * X$.

¹¹⁰ See suurendaks läbipaistvust ja vähendaks kohalike ametiasutuste halduskoormust ning võib tähendada, et riigi reguleerivad asutused ei pea analüüsima iga riigiabi juhtumit eraldi.

165. Lisaks riigi reguleerivate asutuste kaasamisele võivad liikmesriigid konsulteerida ka riiklike konkurentsiasutustega, näiteks et saada nõu selle kohta, kuidas tagada kõigile ettevõtjatele võrdsed tingimused ja vältida ebaproportsionaalselt suure osa riigi vahendite eraldamist ühele ettevõtjale, tugevdades seeläbi tema (võimalik, et juba niigi juhtivat) turupositsiooni¹¹¹.
166. Liikmesriigid võivad luua riiklikud pädevuskeskused või pädevad lairibaühenduse asutused, kes võivad aidata ametiasutustel töötada välja riigi sekkumise, millega toetatakse lairibavõrkude kasutuselevõttu¹¹².

5.2.5 *Abi läbipaistvus, aruandlus ja järelevalve*

167. Liikmesriigid peavad täitma 7. jaos sätestatud läbipaistvus-, aruandlus- ja järelevalvenõudeid.

5.3 Negatiivne mõju konkurentsile ja kaubandusele

168. Püsi- ja mobiilsidevõrkude kasutuselevõtmiseks antaval abil võib olla negatiivne mõju turumoonutuste ja liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise seisukohast.
169. Komisjon hindab konkurentsimoontonutuse olulisust ja mõju kaubandusele, võttes arvesse mõju konkurentidele ja võimalikku erainvestorite väljatõrjumist. Riigi toetus võib ühtlasi innustada kohalikke teenuseosutajaid kasutama riiklikult rahastatud võrgu pakutavaid teenuseid, mitte turutingimustel pakutavaid teenuseid. Peale selle, kui abisaaja on tõenäoliselt ettevõtja, kellel on juba turgu valitsev seisund või kellel on võimalus see tänu riiklikule investeeringule saavutada, võib abi nõrgendada konkurentide avaldatavat konkurentsivõimet. Isegi juhul, kui individuaalsel tasandil võib moonutusi pidada piiratuks, võivad abikavad kumulatiivselt tekitada olulisi moonutusi.

5.4 Abi positiivse mõju ning konkurentsile ja kaubandusele avalduva negatiivse mõju võrdlemine

170. Komisjon võrdleb kavandatud abi positiivset mõju toetatavale majandustegevusele ning selle tegelikku ja võimalikku negatiivset mõju konkurentsile ja kaubandustingimustele. Et riigiabi oleks siseturuga kokkusobiv, peab selle positiivne mõju kaaluma üles negatiivse mõju.
171. Esiteks hindab komisjon abi positiivset mõju toetatavale majandustegevusele, sealhulgas sellega antavat panust digitaalpoliitika eesmärkide saavutamisse.

¹¹¹ Vt näiteks Prantsusmaa konkurentsiameti 17. jaanuari 2012. aasta seisukoht nr 12-A-02, mis käsitleb senati majanduse, kestliku arengu ja piirkondliku planeerimise komiteele esitatud taotlust avaldada arvamust seoses raamistikuga kohalike asutuste kaasamiseks väga kiirete lairibavõrkude kasutuselevõttu [*Avis No 12-A-02 du 17 janvier 2012 de l'Autorité de la concurrence relatif à une demande d'avis de la commission de l'économie, du développement durable et de l'aménagement du territoire du Sénat concernant le cadre d'intervention des collectivités territoriales en matière de déploiement des réseaux à très haut débit*].

¹¹² Vt näiteks komisjoni 5. novembri 2008. aasta otsus K(2008) 6705, juhtum N 237/08 – Saksamaa – lairibateenuse toetamine Alam-Saksi liidumaal (ELT C 18, 24.1.2009, lk 1); komisjoni 20. novembri 2012. aasta otsus C(2012) 8223 (final), juhtum SA.33671 (2012/N) – Ühendkuningriik – Ühendkuningriigi riiklik lairibaühenduse kava „Broadband Delivery UK“ (ELT C 16, 19.1.2013, lk 2), ning komisjoni 26. mai 2016. aasta otsus C(2016) 3208 (final), juhtum SA.40720 (2016/N) – Ühendkuningriik – kava „Broadband Delivery UK“ (ELT C 323, 2.9.2016, lk 2).

Liikmesriik peab vastupidise stsenaariumi analüüsi põhjal tõendama, et meetmel on positiivne mõju võrreldes sellega, mis oleks juhtunud siis, kui abi ei oleks antud. Nagu märgitud punktis 5.2.1, võib positiivne mõju hõlmata selliste riigi sekkumise eesmärkide saavutamist nagu turul uue võrgu kasutuselevõtmine, millega tagatakse suurem läbilaskevõime ja kiirus ning madalamad hinnad ja parem valik lõppkasutajatele, parem kvaliteet ja innovatsioon. See tagaks ka lõppkasutajatele parema juurdepääsu internetiressurssidele ja tõenäoliselt stimuleeriks nõudluse kasvu. Seega võib see aidata kaasa digitaalse ühtse turu saavutamisele ja tuua kasu liidu majandusele tervikuna.

172. Kui see on asjakohane, võib komisjon ühtlasi võtta arvesse seda, kas abiga kaasneb muu positiivne mõju, näiteks võrguoperatsioonide energiatõhususe paranemine või positiivne mõju kooskõlas liidu poliitikaga, näiteks Euroopa rohelise kokkuleppega.
173. Teiseks peavad liikmesriigid tõendama, et negatiivne mõju piirdub minimaalselt vajalikkuga. Sellise meetme väljatöötamisel, mille puhul pööratakse tähelepanu abi vajalikkusele, asjakohasusele ja proportsionaalsusele (punktid 5.2.2, 5.2.3 ja 5.2.4), peaksid liikmesriigid võtma arvesse näiteks projektide ulatuslikkust, individuaalseid ja kumulatiivseid abisummasid, abisaajate omadusi (näiteks kas neil on märkimisväärne turujõud) ning sihtpiirkondade omadusi (näiteks asjaomases piirkonnas olemasolevate või sinna tõenäoliselt kavandavate tõhusate võrkude arv). Selleks et võimaldada komisjonil hinnata tõenäolist negatiivset mõju, kutsutakse liikmesriike üles esitama neile kättesaadavate mõjuhindamiste ning sarnaste varasemate kavade järelhindamiste tulemused.

6. KASUTUSELEVÕTMIST EDENDAVATE MEETMETE KOKKUSOBIVUSE HINDAMINE

174. Lairibavõrgu kättesaadavus on lairibateenuste kasutamise eeltingimus. Sellest ei pruugi aga mõnel juhul piisata tagamaks, et rahuldatakse lõppkasutajate vajadused (millele on osutatud eelkõige punktides (53) ja (61)) ning et kasu kogu ühiskonnale realiseerub.
175. Takistus võib olla lõppkasutajate suhteliselt vähene valmidus lairibateenuseid kasutama hakata. Sellel vähesel valmidusel võib olla mitu põhjust, sealhulgas a) lairibateenuste maksumuse majanduslik mõju lõppkasutajatele üldiselt või teatavatele eelkõige ebakindlas olukorras lõppkasutajate rühmadele ning b) teadmatus kasust, mida lairibateenuste kasutamine toob.
176. Nõudluspõhised meetmed, nagu vautšerid, on mõeldud lõppkasutajate kulude vähendamiseks ja need võivad olla kasulikud, et kõrvaldada konkreetne turutõrge seoses kättesaadavate lairibateenuste kasutuselevõtuga. Laialdane ja taskukohane juurdepääs ühendusele tingib positiivse välismõju, sest see võib kiirendada majanduskasvu ja innovatsiooni kõikides majandussektorites. Kui taskukohast juurdepääsu rahuldavatele lairibateenustele pole võimalik tagada näiteks kõrgete jaemüügihindade tõttu, võib riigiabi sellise turutõrke kõrvaldada. Sellisel juhul võib riigiabiga kaasneda positiivne mõju.
177. Vautšerid ei kujuta endast abi lõppkasutajatele (sh üksiktarbijatele), kui need lõppkasutajad ei tegele aluslepingu artikli 107 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluva majandustegevusega. Vautšerid võivad aga kujutada endast abi lõppkasutajatele, kui viimased tegelevad aluslepingu artikli 107 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluva

majandustegevusega. Enamikul juhtudel võib see abi aga kuuluda vähese tähtsusega abi määruse¹¹³ kohaldamisalasse, võttes arvesse vautšerite väikest väärtust.

178. Euroopa Liidu Kohtu praktika kinnitab, et kui eelis antakse lõppkasutajatele (nagu üksiktarbijad), kes ei tegele majandustegevusega, võib see siiski kujutada endast teatavatele ettevõtjatele antud eelist ning riigiabi aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses¹¹⁴.
179. Vautšerid võivad seega kujutada endast abi elektroonilise side sektoris tegutsevatele ettevõtjatele, kes saavad parandada või suurendada oma teenuste pakkumist olemasolevate lairibavõrkude abil ja seega tugevdada oma turupositsiooni, kahjustades teisi lairibasektori ettevõtjaid. Nende ettevõtjate suhtes kohaldatakse riigiabi kontrolli, kui nende saadav eelis ületab vähese tähtsusega abi taset.
180. Vautšerimeetmeid ei saa võtta piirkondades, kus puudub abikõlblike teenuste osutamiseks kasutatav võrk.

6.1 Sotsiaalvautšerid

181. Sotsiaalvautšerite eesmärk on toetada teatud üksiktarbijaid lairibateenuste hankimisel või nende kasutamisega jätkamisel. Neid võib pidada aluslepingu artikli 107 lõike 2 punkti a kohaselt siseturuga kokkusobivaks kui „üksiktarbijatele antav[at] sotsiaalabi, kui sellist abi antakse ilma asjassepuutuvate toodete päritolul põhineva diskrimineerimiseta“.
182. Et sotsiaalvautšerid oleksid aluslepingu artikli 107 lõike 2 punkti a kohaselt ühisturuga kokkusobivad, peavad need olema reserveeritud konkreetsetele üksiktarbijate rühmadele, kelle rahaline olukord õigustab abi andmist sotsiaalsel põhjustel (näiteks väikese sissetulekuga perekonnad, üliõpilased, õpilased jne)¹¹⁵. Sellega seoses peavad liikmesriigid objektiivsete kriteeriumide alusel määrama kindlaks need tarbijate rühmad, kes kuuluvad sotsiaalvautšerite kavade sihtrühma¹¹⁶.
183. Abikõlblikud kulud võivad olla kuutasu, tavapärased¹¹⁷ sisseseadmiskulud ja vajalik telekommunikatsioonivõrgu lõppseade, mis võimaldab tarbijatel lairibateenustele juurde pääseda. Samuti võivad abikõlblikud olla kulud, mis on seotud hoonejuhtmistikuga ja teatud piiratud kasutuselevõttuga tarbijate eravalduses või tarbijate eravalduse lähedal asuvas riigi valduses, kui need on teenuse osutamiseks vajalikud ja toetavad seda.

¹¹³ Komisjoni 18. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1).

¹¹⁴ Kohtuotsus, 4. märts 2009, Itaalia vs. komisjon, T-424/05, ECLI:EU:C:2009:49, punkt 108; kohtuotsus, 28. juuli 2011, Mediaset vs. komisjon, C-403/10 P, ECLI:EU:C:2011:533, punkt 81.

¹¹⁵ Vt komisjoni 4. detsembri 2020. aasta otsus C(2020) 8441 (final), juhtum SA.57357 (2020/N) – Kreeka – õpilastele mõeldud lairibavautšerite kava (ELT C 41, 5.2.2021, lk 4); komisjoni 4. augusti 2020. aasta otsus C(2020) 5269 (final), juhtum SA.57495 (2020/N) – Itaalia – lairibavautšerid teatavat liiki peredele (ELT C 326, 2.10.2020, lk 9).

¹¹⁶ Liikmesriigi õigusnormidega võidakse ette näha mitmesuguseid rakendamisviise. Näiteks võivad sotsiaalvautšerite kavade puhul olla sätestatud otse tarbijatele või otse tarbijate valitud teenuseosutajale tehtavad kavandatud maksed.

¹¹⁷ Tavapärased kulud on kulud, mida kannavad kõik tarbijad, olenemata nende konkreetsest olukorrast.

184. Sotsiaalvautšereid võib kasutada uute lairibateenuste lepingute sõlmimiseks või olemasolevate jätkamiseks (abikõlblikud teenused).
185. Nõue vältida toodete päritolul põhinevat diskrimineerimist [-vt punkt (181)] täidetakse tehnoloogianeutraalsuse põhimõtte järgimisega. Tarbijatel peab olema võimalik kasutada sotsiaalvautšereid abikõlblike lairibateenuste hankimiseks ükskõik millisel teenuseosutajalt, kes on võimeline neid osutama, olenemata teenuse osutamiseks kasutatavast tehnoloogiast. Sotsiaalvautšerite kava peab tagama kõigi võimalike teenuseosutajate võrdse kohtlemise ning pakkuma tarbijatele võimalikult laia valikut tarnijaid. Seepärast peavad liikmesriigid looma abikõlblike teenuseosutajate veebipõhise registri või rakendama võrdväärset alternatiivset meetodit, millega tagatakse riigi sekkumise avatus, läbipaistvus ja mittediskrimineeriv laad. Tarbijatel peab olema võimalik tutvuda teabega kõigist ettevõtjast, kes on võimelised abikõlblikke teenuseid osutama. Kõigil ettevõtjatel, kes suudavad osutada lairibateenuseid, tuginedes objektiivsetele ja läbipaistvatele kriteeriumidele (näiteks suutlikkus täita selliste teenuste osutamise miimumnõudeid), peab olema võimalus taotleda veebipõhisesse registrisse (või liikmesriigi valikul muusse teabekogusse) kandmist. Registris (või muus teabekogus) võidakse esitada tarbijate abistamiseks ka lisateavet, näiteks eri ettevõtjate osutatavate teenuste liikide kohta.
186. Liikmesriigid peavad korraldama avaliku konsultatsiooni kava põhiomaduste kohta. Avalik konsultatsioon peab kestma vähemalt 30 päeva.
187. Liikmesriigid võivad rakendada täiendavaid kaitsemeetmeid, et vältida sotsiaalvautšerite võimalikku kuritarvitamist tarbijate, teenuseosutajate ja muude abisaajate hulgas. Näiteks mõnel juhul, kui subsideeritakse üksnes uute abikõlblike teenuste lepingute sõlmimist, võivad vajalikud olla täiendavad kaitsemeetmed tagamaks, et sotsiaalvautšereid ei kasutata lairibateenuste hankimiseks juhul, kui sama kodumajapidamise muul liikmel on juba leping, mis tagab abikõlbliku teenuse.
188. Lisaks peavad liikmesriigid täitma 7. jaos sätestatud nõudeid läbipaistvuse, aruandluse ja järelevalve kohta.

6.2 Ühendamisvautšerid

189. Ühendamisvautšerid võivad olla mõeldud laiematele lõppkasutajate rühmadele (näiteks ühendamisvautšerid tarbijatele või teatud ettevõtjatele, nagu väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad), et edendada selliste lairibateenuste kasutuselevõttu, mis aitavad kaasa teatud majandustegevuse arengule. Selliseid meetmeid võib pidada siseturuga kokkusobivaks aluslepingu artikli 107 lõike 3 punkti c alusel.
190. Komisjon loeb selliseid meetmeid kokkusobivaks, kui need aitavad kaasa teatud majandustegevuse arengule (esimene tingimus), mõjutamata põhjendamatult kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega (teine tingimus).

6.2.1 Esimene tingimus: majandustegevuse arengu soodustamine

191. Komisjon leiab, et ühendamisvautšerite kavad, mis soodustavad tõhusalt teatavate lairibateenuste kasutuselevõttu, võivad aidata kaasa mitmesuguste majandustegevuste

arengule, parandades ühenduvust ja juurdepääsu lairibateenustele, kui asjaomaste teenuste kasutuselevõtul esineb turutõrge¹¹⁸.

192. Liikmesriigid peavad tõendama, et ühendamisvautšerite kavadel on ergutav mõju.
193. Ühendamisvautšerid peaksid katma üksnes kuni 50 % abikõlblikest kuludest¹¹⁹. Abikõlblikud kulud võivad olla kuutasu, tavapärased sisseseadmiskulud ja vajalik telekommunikatsioonivõrgu lõppseade, mis võimaldab lõppkasutajatel lairibateenustele juurde pääseda. Samuti võivad abikõlblikud olla kulud, mis on seotud hoonejuhtmestikuga ja teatud piiratud kasutuselevõtuga lõppkasutaja eravalduses või lõppkasutaja eravalduse lähedal asuvas riigi valduses, kui need on teenuse osutamiseks vajalikud ja toetavad seda.
- 6.2.2 *Teine tingimus: abi ei tohi mõjutada ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega*
194. Riigiabi peaks olema suunatud olukordadele, kus abi võib kaasa tuua olulise paranemise, mida turg üksi ei suuda tagada, see tähendab olukordadele, kus abi on vajalik turutõrke kõrvaldamiseks asjaomaste lairibateenuste kasutuselevõtmisel. Näiteks kui ühendamisvautšerite kavad pole mõeldud lõppkasutajate vajaduste rahuldamiseks kasutuselevõtmise seisukohast (näiteks kui vautšereid kuritarvitatakse kasutuselevõtmise toetamiseks, mitte nõudluse suurendamiseks) või kui need pole kooskõlas tehnoloogianeutraalsuse põhimõttega, ei oleks need kavad asjakohane poliitikavahend. Sellistel juhtudel mõjutaks vautšerite vormis abi põhjendamatult kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega, ja seega ei saa seda tõenäoliselt pidada siseturuga kokkusobivaks.
195. Ühendamisvautšereid ei saa kasutada olemasolevate teenuste kasutamisega jätkamiseks. Vautšereid võib kasutada uute teenuste lepingute sõlmimiseks või olemasolevate uuendamiseks. Kui ühendamisvautšereid saab kasutada olemasolevate lepingute uuendamiseks, peavad liikmesriigid tõendama, et vautšerikava ei moonuta põhjendamatult konkurentsi jae- ja hulgimüügi tasandil, näiteks et sellega ei tekitata mõnele operaatorile ebasproportsionaalset juhuslikku kasumit, samal ajal kui teisi operaatoreid põhjendamatult kahjustatakse.
196. Ühendamisvautšerid peavad olema tehnoloogianeutraalsed. Lõppkasutajatel peab olema võimalik kasutada neid teenuste hankimiseks ükskõik millisel teenuseosutajalt, kes on võimeline neid osutama, olenemata teenuse osutamiseks kasutatavast tehnoloogiast. Ühendamisvautšerid peavad tagama kõigi võimalike teenuseosutajate võrdse kohtlemise ning pakkuma lõppkasutajatele võimalikult laia valikut tarnijaid. Seepärast peavad liikmesriigid looma abikõlblike teenuseosutajate veebipõhise registri või rakendama võrdväärset alternatiivset meetodit, millega tagatakse riigi sekkumise avatus, läbipaistvus ja mittediskrimineeriv laad. Lõppkasutajatel peab olema võimalik tutvuda sellise teabega kõigi ettevõtjate kohta, kes on võimelised abikõlblikke teenuseid osutama. Kõigil ettevõtjatel, kes suudavad osutada abikõlblikke teenuseid, tuginedes objektiivsetele ja läbipaistvatele kriteeriumidele (näiteks suutlikkus täita

¹¹⁸ Liikmesriigi õigusnormidega võidakse ette näha erinevaid rakendamisviise. Näiteks võivad ühendamisvautšerite kava puhul olla sätestatud otse lõppkasutajatele või otse lõppkasutajate valitud teenuseosutajale tehtavad maksed.

¹¹⁹ 15. detsembri 2021. aasta otsus C(2021) 9549 (final), juhtum SA.57496 (2021/N) – Itaalia – VKEdede mõeldud lairibavautšerite kava (ELT C 33, 21.1.2022, lk 1);

selliste teenuste osutamise miinimumnõudeid), peab olema võimalus taotleda registrisse (või liikmesriigi valikul muusse teabekogusse) kandmist. Registris (või valitud muus teabekogus) võidakse esitada lõppkasutajate abistamiseks ka lisateavet, näiteks eri ettevõtjate osutatavate teenuste liikide kohta.

197. Et vähendada turumoonutusi, peavad liikmesriigid hindama turgu, et teha kindlaks piirkonna abikõlblikud teenuseosutajad ja koguda teavet nende turuosa arvutamiseks. Turu hindamisega tuleb teha kindlaks, kas ühendamisvautšerite kava võib anda mõnele teenuseosutajale teistega võrreldes ebaproportsionaalse eelise, tekitades seeläbi potentsiaalse (kohalikku) turgu valitseva seisundi. Samuti tuleb turu hindamisega teha kindlaks tegelik vajadus ühendamisvautšerite kava rakendamise järele, võrreldes sekkumispiirkonna (või -piirkondade) olukorda liikmesriigi või liidu teiste piirkondade olukorraga. Peale selle võib uurida kasutuselevõtu suundumusi lõppkasutajate hulgas, et hinnata vautšerikava ja teha selle kohta järeldus.
198. Liikmesriigid peavad korraldama avaliku konsultatsiooni kava põhiomaduste kohta. Avalik konsultatsioon peab kestma vähemalt 30 päeva.
199. Et lairibateenuste osutaja, kes on vertikaalselt integreeritud ja kelle turuosa jaemüügiturul on üle 25 %, oleks abikõlblik, peab see teenuseosutaja vastaval hulgimüügitasandi juurdepääsaturul pakkuma hulgimüügitasandi juurdepääsutooteid, millega kõigil juurdepääsu taotlejatel on võimalik pakkuda abikõlblikke teenuseid avatud, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel tingimustel. Hulgimüügitasandi juurdepääsuhind tuleb kindlaks määrata kooskõlas põhimõtetega punktis 5.2.4.4.4.
200. Et piirata negatiivset mõju konkurentsile, ei tohi ühendamisvautšerite kava kestus põhimõtteliselt ületada kolme aastat¹²⁰. Individuaalsetele lõppkasutajatele antavate vautšerite kehtivusaeg ei tohi ületada kahte aastat.
201. Lisaks peavad liikmesriigid täitma 7. jaos sätestatud nõudeid läbipaistvuse, aruandluse ja järelevalve kohta.

7. LÄBIPAISTVUS, ARUANDLUS, JÄRELEVALVE

7.1 Läbipaistvus

202. Liikmesriigid peavad avaldama komisjoni läbipaistvusmoodulis¹²¹ või ülevaatlikul riigiabi veebisaidil riiklikul või piirkondlikul tasandil järgmise teabe:
 - a) abikava või üksikabi heakskiitmise otsus ja selle rakendussätete täistekst või link sellele;
 - b) teave iga 100 000 eurot ületava üksikabi kohta kooskõlas II lisaga.

¹²⁰ Erandlikel asjaoludel võib ühendamisvautšerite meedet komisjoni hinnangu alusel pikendada, kui see on nõuetekohaselt põhjendatud, tingimusel et see ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis on vastuolus ühiste huvidega.

¹²¹ „Riigiabi läbipaistvusmooduli avalik otsing“, mis on kättesaadav järgmisel veebisaidil:
<https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public?lang=et>.

203. Punktis (202)b) osutatud teave tuleb avaldada kuue kuu jooksul alates abi andmise kuupäevast või maksusoodustuste vormis antava abi puhul ühe aasta jooksul alates maksudeklaratsiooni esitamise tähtpäevast¹²².
204. Liikmesriigid peavad looma ülevaatliku veebisaidi riigiabi kohta, nagu on osutatud punktis (202), ning neil tuleb esitada teave sellisel viisil, et sellega oleks lihtne tutvuda. Ebaseadusliku, kuid hiljem siseturuga kokkusobivaks tunnistatud abi puhul peavad liikmesriigid selle teabe avaldama kuue kuu jooksul alates kuupäevast, mil komisjon tegi otsuse, millega abi tunnistati siseturuga kokkusobivaks.
205. Aluslepingu kohaste riigiabi eeskirjade täitmise tagamise võimaldamiseks tuleb teavet hoida kättesaadavana vähemalt kümme aastat alates abi andmise kuupäevast. Teave tuleb avaldada omandiõigusega (näiteks CSV- või XML-vormingus) tabeli vormis, mis võimaldab tõhusalt andmeid otsida, neist väljavõtteid teha, neid alla laadida ja neid hõlpsalt internetis avaldada. Üldsusel peab olema juurdepääs sellele veebisaidile ilma igasuguste piiranguteta, sealhulgas eelneva kasutajaks registreerumiseta.
206. Komisjon avaldab punktis (202) osutatud riikliku või piirkondliku riigiabi veebisaidi lingi oma veebisaidil.

7.2 Aruandlus

207. Kooskõlas nõukogu määrusega (EL) 2015/1589¹²³ ja komisjoni määrusega (EÜ) nr 794/2004¹²⁴ peavad liikmesriigid esitama komisjonile aastaaruanded iga abimeetme kohta, mis on käesolevate suuniste alusel heaks kiidetud.
208. Lisaks punktis (207) osutatud aastaaruannetele peavad liikmesriigid esitama komisjonile iga kahe aasta tagant aruande, mis sisaldab III lisa kohast põhiteavet käesolevate suuniste alusel heakskiidetud abimeetmete kohta. Otsuse vastuvõtmisel vastavalt käesolevatele suunistele võib komisjon nõuda lisateabe esitamist abimeetme kohta.

7.3 Järelevalve

209. Liikmesriigid peavad säilitama üksikasjalikud andmed kõikide abimeetmete kohta. Need andmed peavad sisaldama kogu teavet, mis võimaldab teha kindlaks, kas kõik käesolevates suunistes sätestatud kokkusobivuse tingimused on täidetud. Liikmesriigid peavad kõnealuseid andmeid säilitama kümme aastat alates abi andmise kuupäevast ning esitama need nõudmise korral komisjonile.

8. JÄRELHINDAMISE KAVA

210. Konkurentsi- ja kaubandusmoonutuste piiramise edasiseks tagamiseks võib komisjon nõuda kavade järelhindamist, et kontrollida, a) kas eeldused ja tingimused, mille alusel langetati siseturuga kokkusobivuse otsus, on täidetud, b) milline on abimeetme

¹²² Kui puudub ametlik nõue esitada igal aastal deklaratsioon, loetakse abi andmise kuupäevaks kodeerimise eesmärgil selle aasta 31. detsember, mille jaoks abi anti.

¹²³ Nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrus (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (ELT L 248, 24.9.2015, lk 9).

¹²⁴ Komisjoni 21. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 794/2004, millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks (ELT L 140, 30.4.2004, lk 1).

tulemuslikkus võrreldes eelnevalt kindlaks määratud eesmärkidega ja c) milline on abimeetme mõju turgudele ja konkurentsile ning liidu huvidega vastuolus oleva põhjendamatu moonutava mõju puudumine abikava kehtimise ajal¹²⁵.

211. Järelhindamist nõutakse suure eelarve või uudsete omadustega kavade puhul või kui on ette näha olulisi muutusi turul, tehnoloogias või õigusraamistikus. Igal juhul nõutakse nende kavade järelhindamist, mille puhul riigiabi eelarve või arvestuslik kulu on suurem kui 150 miljonit eurot aastas või 750 miljonit eurot kava kogukestuse jooksul. Kavade kogukestus hõlmab kava ja võimaliku sellele eelnenud, sarnast eesmärki ja geograafilist piirkonda hõlmava kava kogukestust alates käesolevate suuniste avaldamisest. Võttes arvesse hindamise eesmarke ja selleks et vältida liikmesriikide ja väiksemate abiprojektide ebaproportsionaalset koormamist, nõutakse alates käesolevate suuniste avaldamisest ainult nende abikavade järelhindamist, mille kogukestus ületab kolme aastat.
212. Järelhindamise nõudest võib loobuda abikavade puhul, mis vahetult järgnevad sarnast eesmärki ja geograafilist piirkonda hõlmavale kavale, mida on hinnatud, ja mille kohta on esitatud komisjoni heakskiidetud hindamiskavale vastav lõplik hindamisaruanne ning mille kohta ei ole tehtud mingeid negatiivseid järeldusi. Kava, mille lõplik hindamisaruanne ei vasta heakskiidetud hindamiskavale, tuleb viivitamata peatada.
213. Hindamise eesmärk on kontrollida, kas täidetud on kava siseturuga kokkusobivuse aluseks olevad eeldused ja tingimused, eelkõige abimeetme vajalikkus ja tõhusus, võttes arvesse selle üld- ja erieesmarke. Samuti tuleks selle raames hinnata kava mõju konkurentsile ja kaubandusele.
214. Abikavade puhul, mille suhtes kohaldatakse punktis (211) osutatud hindamisnõuet, peavad liikmesriigid esitama hindamiskava projekti, mis moodustab lahutamatu osa komisjoni hinnangust kavale. Projekt tuleb esitada:
 - a) koos abikavaga, kui kava riigiabi eelarve on suurem kui 150 miljonit eurot mis tahes aastal või 750 miljonit eurot kogu selle kestuse jooksul;
 - b) 30 tööpäeva jooksul pärast mis tahes olulist muudatust, millega suurendatakse kava eelarvet rohkem kui 150 miljoni euroni mis tahes aastal või rohkem kui 750 miljoni euroni kava kogu kestuse jooksul;
 - c) kavade puhul, mis ei kuulu punktide a ja b alla, 30 tööpäeva jooksul pärast mis tahes aasta kohta 150 miljonit eurot ületavate kava kulutuste kandmist ametlikesse raamatupidamisaruannetes.
215. Hindamiskava projekt peab olema kooskõlas komisjoni esitatud ühiste metoodiliste põhimõtetega¹²⁶. Liikmesriigid peavad komisjoni heakskiidetud hindamiskava avaldama.

¹²⁵ Vt näiteks komisjoni 20. novembri 2012. aasta otsus C(2012) 8223 (final), juhtum SA.33671 (2012/N) – Ühendkuningriik – Ühendkuningriigi riiklik lairibaühenduse kava „Broadband Delivery UK“ (ELT C 16, 19.1.2013, lk 2).

¹²⁶ Komisjoni 28. mai 2014. aasta talituste töödokument „Riigiabi hindamise ühine metoodika“, SWD(2014) 179 (final), või mis tahes järgnevad vastavasisulised dokumendid.

216. Järelhindamise peab hindamiskava alusel tegema abi andvast asutusest sõltumatu ekspert. Iga hindamise kohta tuleb koostada vähemalt üks vahearuanne ja üks lõplik hindamisaruanne. Liikmesriigid peavad avaldama mõlemad aruanded.
217. Lõplik hindamisaruanne tuleb esitada komisjonile aegsasti, et hinnata abikava võimalikku pikendamist, ja hiljemalt üheksa kuud enne abikava lõppemist. Seda ajavahemikku võib lühendada kavade puhul, mille hindamisnõue tekib nende viimasel kahel rakendamisaastal. Iga hindamise täpne ulatus ja korraldus määratakse kindlaks abikava heaks kiitvas otsuses. Kõigist järgnevatest sarnase eesmärgiga abimeetmetest teavitamisel tuleb kirjeldada, kuidas on hindamise tulemusi arvesse võetud.

9. LÕPPSÄTTED

218. Komisjon kohaldab käesolevates suunistes sätestatud põhimõtteid alates järgmisest päevast pärast nende avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.
219. Komisjon kohaldab käesolevates suunistes sätestatud põhimõtteid teatatud abi suhtes, mille kohta ta peab tegema otsuse pärast seda, kui suunised on *Euroopa Liidu Teatajas* avaldatud, isegi kui abist on teatatud enne kõnealust kuupäeva.
220. Kooskõlas komisjoni teatisega, mis käsitleb ebaseadusliku riigiabi hindamise suhtes kohaldatavate eeskirjade kindlaksmääramist,¹²⁷ kohaldab komisjon ebaseadusliku abi suhtes abi andmise hetkel kehtivaid eeskirju. Seega kohaldab komisjon käesolevates suunistes sätestatud põhimõtteid ebaseadusliku abi suhtes, mis on antud pärast suuniste avaldamise kuupäeva.
221. Komisjon teeb liikmesriikidele ettepaneku võtta aluslepingu artikli 108 lõike 1 alusel järgmised asjakohased meetmed.
- a) Liikmesriigid peavad vajaduse korral 12 kuu jooksul pärast suuniste avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* muutma oma olemasolevaid abikavasid, et viia need kooskõlla käesolevate suuniste punktiga 7.1.
 - b) Liikmesriigid peaksid väljendama oma selget ja tingimusteta nõusolekut punktis a esitatud asjakohaste meetmetega (sealhulgas muudatustega) kahe kuu jooksul alates käesolevate suuniste avaldamisest *Euroopa Liidu Teatajas*. Kui selle kahe kuu jooksul ei ole vastust saadud, eeldab komisjon, et liikmesriik ei ole kavandatud meetmetega nõus.

¹²⁷ ELT C 119, 22.5.2002, lk 22.